

STORTINGET

Innst. 164 S

(2018–2019)

Innstilling til Stortinget
fra utdannings- og forskningskomiteen

Meld. St. 4 (2018–2019)

Innstilling fra utdannings- og forskningskomiteen om Langtidsplan for forskning og høyere utdanning 2019–2028

Til Stortinget

1. Sammendrag

1.1 Regjeringens politikk for forskning og høyere utdanning

Regjeringen legger i meldingen frem en revidert Langtidsplan for forskning og høyere utdanning 2019–2028.

Regjeringen har høye ambisjoner for norsk forskning og høyere utdanning. Forskning og høyere utdanning står sentralt i utviklingen av et bærekraftig samfunn – miljømessig, sosialt, kulturelt, økonomisk og politisk. Høy kvalitet i utdanning og forskning er viktig for et velfungerende arbeids- og næringsliv og for en fortsatt stabil utvikling av det norske velferdssamfunnet. Å utvikle kunnskap tar tid; derfor mener regjeringen man må ha et langsiktig perspektiv og vilje til å bruke de ressursene som er nødvendige.

Klimaendringene er vår tids store utfordring. Prioriteringene i langtidsplanen reflekterer dette. Dette er et område som krever internasjonalt samarbeid mot felles mål. Bærekraftsmålene som ble vedtatt av FNs medlemsland i 2015, gir retning for arbeidet og danner en viktig ramme for langtidsplanen.

I tråd med Jeløya-plattformen vil regjeringen øke investeringene i høyere utdanning og forskning og legge til rette for at kunnskapen tas i bruk. Regjeringen vil satse på hele bredden av forsknings- og utdanningsinstitu-

sjoner og stimulere til økt samspill og samarbeid mellom offentlige og private forskningsaktører. Norge trenger en kombinasjon av mangfold og kvalitet: Alle skal ikke være gode til det samme, men alle skal være gode.

1.2 Formålet med langtidsplanen

Regjeringens første langtidsplan ble lagt frem samtidig med statsbudsjettet for 2015, i Meld. St. 7 (2014–2015). Langtidsplanen har tiårige mål og prioriteringer og mer konkrete mål for innsatsen i den kommende fireårsperioden. Planen skal revideres hvert fjerde år for å ta hensyn til politiske og samfunnsmessige endringer. Siden den første langtidsplanen ble lagt frem, har verden endret seg på grunnleggende måter. Det gjelder både politiske vedtak, for eksempel tilslutningen til Paris-avtalen og FNs Agenda 2030, og generelle utviklingstrekk som teknologiske endringer og økt digitalisering.

Langsiktige, prioriterte satsinger gir forutsigbarhet for forsknings- og utdanningsmiljøene og bidrar til en bedre koordinert politikk. I langtidsplanen gir regjeringen uttrykk for hva den fra et nasjonalt perspektiv mener det er særlig viktig å prioritere de kommende årene.

1.3 Videre opptrapping av innsatsen

For kommende langtidsplanperiode lanserer regjeringen tre nye opptrappingsplaner:

- Et teknologiløft på 800 mill. kroner
- FoU for fornyelse og omstilling i næringslivet på 450 mill. kroner
- Kvalitet i høyere utdanning på 250 mill. kroner
- Opptrappingsplanene vil gå til tiltak på flere departementers budsjetter.

1.4 Plan for utvikling, forvaltning og prioritering av universitets- og høyskolebygg

I langtidsplanen legger regjeringen også frem en helhetlig politikk for utvikling, forvaltning og prioritering av universitets- og høyskolebygg. Regjeringen forventer at universitets- og høyskolesektoren anser bygg som en innsatsfaktor på lik linje med andre ressurser i forskning og høyere utdanning og vurderer behov for utvikling og vedlikehold. Videre forventer regjeringen at investeringene i universitets- og høyskolebygg skal være kostnadseffektive, men samtidig bidra til innovasjon og klima- og miljøvennlige løsninger. Regjeringen forventer at universitetsmuseene, med unike samlinger for historie, kultur og identitet, skal sikres.

1.5 Mål og prioriteringer

Regjeringen viser til at den i tråd med Jeløya-erklæringen vil styrke bevilgningene til forskning og høyere utdanning. Til grunn for regjeringens prioriteringer ligger langtidsplanens tre overordnede mål og fem langsiktige prioriteringer. De overordnede målene gjelder norsk forskning og høyere utdanning som helhet, mens de langsiktige prioriteringene reflekterer områder der Norge har særlige kunnskapsbehov eller konkurransefortrinn

De tre overordnede målene er:

- styrket konkurransekraft og innovasjonsevne
- møte store samfunnsutfordringer
- utvikle fagmiljøer av fremragende kvalitet

De langsiktige prioriteringene er:

- Hav
- Klima, miljø og miljøvennlig energi
- Fornyelse i offentlig sektor og bedre offentlige tjenester
- Muliggjørende og industrielle teknologier
- Samfunnssikkerhet og samhörighet i en globalisert verden

Styrket konkurransekraft og innovasjonsevne

Evne og vilje til å ta i bruk ny teknologi er avgjørende for økt produktivitet og verdiskaping. Det forutsetter et høyt kunnskaps- og kompetansenivå i arbeidsstyrken og god kunnskapsflyt mellom akademia og arbeids- og næringslivet. Investeringer i kunnskap og kompetanse blir derfor enda viktigere for å kunne utnytte verdiskapingspotensialet i ny teknologi, legge til rette for en grønn omstilling av næringslivet og for å hindre at teknologiendringene skaper og forsterker sosial ulikhet.

Regjeringen vil:

- stimulere til økt forskning og utvikling i næringslivet og offentlig sektor som grunnlag for grønn omstilling, konkurransekraft og økt innovasjonsevne

- legge til rette for nytt forskningsbasert næringsliv og bedre samspill mellom akademia, næringslivet og offentlig sektor
- legge til rette for økt digitalisering og bruk av ny teknologi

Møte store samfunnsutfordringer

I neste planperiode mener regjeringen det er særlig viktig å rette innsatsen mot å gjennomføre det grønne skiftet og å sikre et bærekraftig velferdssamfunn.

Regjeringen vil:

- satse på utdanning, forskning og teknologiutvikling som bidrar til å nå klima- og miljømålene og fremmer det grønne skiftet
- legge til rette for forskning og innovasjon for økt kvalitet og effektivisering i offentlig sektor
- øke kunnskapen om hva som kan bidra til at færre faller utenfor arbeidslivet og at flere står lenger i arbeid, samt belyse utfordringer knyttet til migrasjon og en aldrende befolkning

Utvikle fagmiljøer av fremragende kvalitet

Regjeringen varsler at den vil fortsette innsatsen for å styrke kvaliteten i høyere utdanning og forskning og legge til rette for at vi utvikler flere verdensledende fagmiljøer i Norge.

Regjeringen vil:

- satse på unge talenter for å bygge fremtidens fremragende fagmiljøer
- legge til rette for at norske fagmiljøer samarbeider med og er del av de beste miljøene internasjonalt
- bidra til at studenter, undervisere og forskere har tilgang til vitenskapelig utstyr og infrastruktur i verdensklasse
- legge til rette for økt mangfold, større åpenhet og høy etisk standard i forskning og utdanning

Hav

En langsiktig satsing på kunnskap og kompetanse knyttet til bærekraftig bruk av havet og de havbaserte næringene vil gjøre oss i stand til å utnytte ressursene i havet og på kontinentalsokkelen på en bedre og bærekraftig måte. Det vil bidra til å bevare et sunt og produktivt hav også for kommende generasjoner.

Regjeringen vil:

- legge til rette for økte verdier fra næringene i hav- og kystområdene og på kontinentalsokkelen gjennom satsing på forskning og høyere utdanning og utvikling av ny teknologi
- prioritere forskning som grunnlag for god forvaltning av økosystemer og ressurser i hav- og kystområdene
- prioritere forskning for rene og rike hav og sunn og trygg sjømat

Klima, miljø og miljøvennlig energi

Regjeringen har som mål at Norge skal være en pådriver i det internasjonale klimaarbeidet og fortsatt være et foregangsland innenfor fornybar energi. Forskning og utdanning står sentralt i arbeidet for å nå klimamålene. Norge har mange gode fagmiljøer på området, og regjeringen vil opprettholde og forsterke satsingen på forskning, utdanning og innovasjon som grunnlag for utvikling av klima- og energiteknologi.

Regjeringen vil:

- styrke forskningsinnsatsen for omstilling til lavutslippssamfunnet
- prioritere utvikling av teknologi og løsninger for det grønne skiftet
- styrke forskning og høyere utdanning som bidrar til bedre forståelse av klimaendringene og legger grunnlag for vellykket klimatilpasning
- styrke forskning og høyere utdanning for å videreutvikle en helhetlig og kunnskapsbasert forvaltning som ivaretar hensynet til miljø og klima

Fornyelse i offentlig sektor og bedre offentlige tjenester

Regjeringen varsler at den vil trappe opp bevilningene til forskning og høyere utdanning som fornyer, forbedrer og effektiviserer offentlig sektor, og som kan bidra til bedre og mer effektive tjenester og tiltak for befolkningen.

Regjeringen vil:

- legge til rette for en mer kunnskapsbasert offentlig sektor og tjenesteproduksjon gjennom høyere kvalitet og relevans i utdanningene og forskningen
- løfte omfanget av og kvaliteten på forskningen på områder av strategisk betydning for offentlig sektor
- legge til rette for mer forsknings- og behovsdrivet innovasjon i offentlig sektor
- stimulere til økt samarbeid mellom offentlig sektor, næringslivet og forskningsinstituttene
- gjennom bruk av innovative offentlige anskaffelser
- legge til rette for bedre utnyttelse av offentlige data til forskning og innovasjon

Muliggjørende og industrielle teknologier

Regjeringens teknologisatsing bygger opp under langtidsplanens overordnede mål og øvrige langsiktige prioriteringer.

Regjeringen vil:

- styrke de grunnleggende forutsetningene for å utvikle og ta i bruk de muliggjørende og industrielle teknologiene gjennom kapasitetsbygging, kompetanseutvikling og utbygging av forskningsinfrastruktur
- innrette satsingen på de muliggjørende og industrielle teknologiene slik at den støtter opp om verdiskaping, omstilling og avansert produksjon i næringslivet

- innrette satsingen på de muliggjørende og industrielle teknologiene slik at den tar utgangspunkt i konkrete samfunnsbehov, særlig med tanke på digitalisering, grønt skifte og fornyelse og bedre tjenester i offentlig sektor
- legge til rette for økt konvergens mellom teknologiområdene og samspill med andre fagdisipliner som humanistiske og samfunnsvitenskapelige fag

Samfunnssikkerhet og samhørighet i en globalisert verden

Regjeringen har som ambisjon å skape et trygt Norge der alle er inkludert. For å lykkes med det trenger vi kunnskap om hva som skaper trygge og velfungerende samfunn.

Regjeringen vil:

- bidra til å sikre et godt og oppdatert kunnskapsgrunnlag om forhold av betydning for sosial samhørighet og stabilitet og et trygt og sikkert samfunn
- styrke forskningsinnsatsen og oppmerksomheten i relevante utdanninger om potensielt negative effekter og sårbarhet som følge av bruk av teknologi og digitalisering
- prioritere forskning om hvordan vi skal sikre oss mot både menneskeskapt og ikke-menneskeskapt trusler
- styrke forskning om de sosiale og kulturelle endringene som følger av den raske teknologiske utviklingen

2. Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Jorodd Asphjell, Martin Henriksen, Nina Sandberg og Torstein Tvedt Solberg, fra Høyre, Regina Alexandrova, Turid Kristensen, Marianne Synnes og Mathilde Tybring-Gjedde, fra Fremskrittspartiet, Carl I. Hagen og lederen Roy Steffensen, fra Senterpartiet, Marit Arnstad og Marit Knutsdatter Strand, fra Sosialistisk Venstreparti, Mona Fagerås, fra Venstre, Guri Melby, og fra Kristelig Folkeparti, Hans Fredrik Grøvan, viser til meldingen.

Komiteen avholdt åpen høring i saken 16. januar 2019.

Komiteen merker seg at sektoren har vært fornøyd med Langtidsplanen for forskning og høyere utdanning som instrument for langsiktig prioritering og styring. Den reviderte langtidsplanen har fortsatt et ti-årig perspektiv (2019–2028), med en konkretisering av mål og innsatsområder for den kommende fireårsperioden. Langtidsplanen skal sette kursen for politikktutviklingen og investeringene i forskning og høyere utdan-

ning, gi forutsigbarhet for forsknings- og utdanningsmiljøene og bidra til en bedre koordinert politikk.

Komiteen merker seg regjeringens forventning om at universiteter, høyskoler, helseforetak og forskningsinstitutter som mottar statlige grunn- eller basisbevilgninger, skal legge langtidsplanen til grunn for sine egne strategiske prioriteringer innenfor sitt handlingsrom. Det samme gjelder Norges forskningsråd og andre deler av virkemiddelapparatet.

Komiteen er enig i at målene og de langsiktige prioriteringene i hovedsak bør ligge fast i den reviderte langtidsplanen for å beholde forutsigbarheten, og merker seg at de tre overordnede målene er videreført. Disse er:

- styrket konkurransekraft og innovasjonsevne
- møte store samfunnsutfordringer
- utvikle fagmiljøer av fremragende kvalitet

Komiteen merker seg at flere av de langsiktige prioriteringene videreføres:

- Hav
- Klima, miljø og miljøvennlig energi
- Fornyelse i offentlig sektor
- Muliggjørende teknologier

Komiteen merker seg at den reviderte langtidsplanen også inneholder en ny langsiktig prioritering: Samfunnsikkerhet og samhörighet i en globalisert verden, og mener det er en viktig prioritering.

Komiteen merker seg at det i den reviderte langtidsplanen lanseres tre nye opptrappingsplaner, som utgjør totalt 1,5 mrd. kroner over fire år. De tre opptrappingsplanene er:

- Teknologiløft
- FoU for fornyelse og omstilling i næringslivet
- Kvalitet i høyere utdanning

Komiteen understreker at en tydelig satsing på forskning for fornyelse og omstilling i næringslivet er viktig samt satsinger som forskerutdanning for næringslivet samt tiltak for økt kommersialisering, næringsrettet forskning og forskningsbasert innovasjon er gode tiltak i så måte. Et fremoverlent næringsliv kan være endringsdriveren som bidrar til at norsk forskning og innovasjon lykkes enda bedre. Ikke minst er det viktig for å få til fornyelsen av offentlig sektor.

Komiteen understreker videre instituttsektorens rolle som aktør i næringsrettet forskning, men registrerer at sektoren selv mener at omstillingsevnen begrenses av varierende og svak basisfinansiering, sammenlignet med andre europeiske land. Dersom Norge ønsker å beholde en levedyktig instituttsektor som konkurrerer om forskningsmidler internasjonalt, bør rammevilkårene være på linje med tilsvarende institutter i Europa. Komiteen bifaller derfor økt basisbevilgning til teknisk-industrielle forskningsinstitutter.

Komiteen vil vise til at Norges viktigste formue er humankapitalen. Å investere i forskning, utdanning og kunnskap er den viktigste måten Norge kan forvalte denne formuen på. Lik rett til høyere utdanning er viktig for å sikre at ulike mennesker har like muligheter. Norsk økonomi må omstilles fra tung oljeavhengighet til nye næringer som gjør oss konkurransedyktige i en verden som når klimamålene. Et velutviklet velferdsamfunn må stadig fornye seg, og norsk næringsliv trenger flere kunnskapsbaserte og bærekraftige næringer. Samtidig har Norge ansvar for å bidra til å løse verdens klimaproblemer og å bidra til den globale kunnskapsopprustningen.

Komiteen imøteser satsingen på kvalitet i høyere utdanning og understreker viktigheten av at utdanningsperspektivet løftes opp i langtidsplanen, i like stor grad som forskningsperspektivet. Sterke forskningsmiljøer er viktig, men universitets- og høyskolesektorens fulle potensial blir ikke utnyttet om ikke utdanningenes kvalitet løftes tilsvarende.

Komiteen mener at en satsing på grunnforskning og bredde i academia også handler om «kunnskapsberedskap», om å bidra til å få frem ideer og resultater man ennå ikke vet om samfunnet vil få behov for eller nytte av. Et godt forskningssystem er sentralt for at myndighetene skal kunne føre en kunnskapsbasert politikk, og for at politikerne skal være trygge på følgene av valgene som tas. Det er behov for å sikre langsiktig grunnleggende forskning – både som kunnskapsbase for omstilling og for næringsutvikling og nytt arbeidsliv.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, konstaterer at regjeringen har høye ambisjoner for norsk forskning og høyere utdanning, som synliggjøres blant annet gjennom langtidsplanen. Satsing på kunnskap er grunnlaget for å skape fremtidens nye, grønne og lønnsomme arbeidsplasser og en bedre og mer effektiv offentlig sektor. Høy kvalitet i utdanning og forskning er en forutsetning for et vel fungerende arbeids- og næringsliv, og for en fortsatt stabil utvikling av det norske velferdssamfunnet. Flertallet bifaller derfor en fortsatt innsats for å styrke kvaliteten i høyere utdanning og forskning, og for å legge til rette for at vi utvikler flere verdensledende fagmiljøer i Norge. Det tar tid å utvikle kunnskap, derfor er det avgjørende å ha et langsiktig perspektiv og vilje til å bruke de ressursene som er nødvendige.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at det er viktig å skape en god helhet i kunnskapspolitikken og et bedre samarbeid mellom departementene innen forskning, utvikling og innovasjon for å sikre at alle departementer har tilstrekkelig

forskningsinnsats på alle sine områder, og disse medlemmer mener denne koordineringen på tvers er lite behandlet i forslaget til langtidsplan.

Selv om det tilsynelatende er bred enighet om behovet for en langtidsplan for forskning og høyere utdanning, er det ikke bred enighet om hva planen skal inneholde. Disse medlemmer ønsker en mer tydelig, forpliktende plan som tar inn over seg hele samfunnsoppdraget til institusjonene, hegner om den frie, uavhengige forskningen og prioriterer rekrutteringer av menneskene vi trenger innen forskning, utdanning og innovasjon i fremtidens arbeidsliv.

Disse medlemmer vil vise Meld. St. 18 (2012–2013), «Lange linjer – kunnskap gir muligheter», der den rød-grønne regjeringen fremmet forslag om, og fikk vedtatt, at det skulle etableres en nasjonal langtidsplan for forskning og høyere utdanning. Hensikten var å sikre forutsigbarhet for sektoren og styrke kvaliteten for bedre å kunne møte framtidens kunnskapsbehov innenfor de viktigste samfunnsområdene. Disse medlemmer er derfor fornøyd med at dette arbeidet er videreført og har dannet grunnlaget for en tverrpolitisk enighet om å se innsatsen for forskning og høyere utdanning i et langsiktig perspektiv, men disse medlemmer er samtidig skuffet over at regjeringens forslag til revidert langtidsplan er lite konkret. Disse medlemmer er enig med Unio når de i sitt høringsinnspill påpeker at de reelle prioriteringene i realiteten skyves til de årlige budsjettene, stikk i strid med det som var formålet med en flerårig plan.

Disse medlemmer mener stortingsmeldingens vektlegging av økt samarbeid med arbeidslivet og en styrking av arbeidslivsrelevansen i utdanning og forskning er svært viktig. Likevel vil disse medlemmer minne om at dette ikke må gå på bekostning av dannelsesoppdraget til høyere utdanning eller den frie forskningen. All fremragende forskning vil kunne bli relevant før eller siden. Derfor er det viktig å ha grunnforskning av høy kvalitet. Disse medlemmer vil påpeke at kvalitet og relevans er forhold i forskningspolitikken som både er gjensidig avhengig av hverandre, men som også kan komme i motstrid til hverandre hvis det ene forholdet får for dominerende fokus. Universitetenes og høyskolenes rolle som utdannings- og dannelsesinstitusjoner er en viktig forutsetning for å ivareta og videreutvikle et velfungerende demokrati som kan møte framtidens kompetansebehov i samfunn og arbeidsliv samt gi den enkelte innsikt, modning og refleksjon.

Disse medlemmer viser til at meldingen omtaler utfordringen knyttet til demokratisk utvikling og offentlig debatt, men savner en bredere omtale av dannelsesoppdraget og konkrete tiltak for hvordan dette kan ivaretas og styrkes. Etter disse medlemmers syn er det viktig å sikre akademisk frihet og et utdanningssystem der alle skal ha lik rett til utdanning. Institusjonene

og studentene må gis rammebetingelser som gjør det mulig å oppnå høy forsknings- og utdanningskvalitet. Disse medlemmer mener gode rammebetingelser for både ansatte og studenter er viktig for å kunne ivareta og videreutvikle faglig sterke forsknings- og utdanningsinstitusjoner med høy kvalitet.

Disse medlemmer mener også at god, tilrettelagt og oppdatert infrastruktur er en helt sentral betingelse for god forskning. Vedlikeholdsetterslepet og behovet for nybygg og oppgradering i universitets- og høyskolesektoren er stort, men regjeringen Solberg har allikevel ikke ivaretatt behovet for økte rammebetingelser i planen, noe blant annet Forskerforbundet, Norsk studentorganisasjon og Universitets- og høyskolerådet har påpekt at skaper problemer for studenter, ansatte og institusjonene.

Stortinget vedtok etter forslag fra opposisjonen at regjeringen må legge fram en investeringsplan med koordeining for større bygg- og vedlikeholdsprosjekter, og disse medlemmer forventer at dette tas inn som en del av revideringen av langtidsplanen. Det vil bidra til mer forutsigbarhet for universitets- og høyskolesektoren, og mer åpenhet om politiske beslutninger.

Disse medlemmer merker seg at regjeringen, både i Granavolden-plattformen og i den forutgående Jøløya-plattformen, ville øke forskningsinnsatsen og øke antall studieplasser i tråd med arbeidsmarkedets behov og studentenes ønsker. Disse medlemmer vil bemerke at det var en realnedgang i bevilgningene til forskning i 2018, samt at regjeringen heller ikke i statsbudsjettet for 2019 har sørget for noen betydelig økning av forskningsbevilgningene. Disse medlemmer mener videre det er bekymringsfullt at de samlede norske FoU-investeringene ligger under OECD-gjennomsnittet, og lavest i Norden. Statsbudsjettet for 2019 har ingen nevneverdig satsing på nye studieplasser, til tross for at rekordmange kvalifiserte søkere stod uten studie-plass ved opptaket til høyere utdanning sist høst. Flere studieplasser ville gitt muligheter både for søkere og for samfunnet, og vært en investering i framtidens næringer og teknologiutvikling. Disse medlemmer understreker at kunnskap og forskning er en forutsetning for utvikling og vekst, og for å møte de store utfordringene Norge og verdenssamfunnet står overfor. Omstilling og fornyelse vil kreve at regjeringen faktisk følger opp sine uttalte intensjoner om økte kunnskapsinvesteringer med reelle budsjettprioriteringer.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, viser til at regjeringen har som mål å øke antall studieplasser i tråd med arbeidslivets behov og studentenes ønsker og har over flere år bevilget betydelige midler til dette. Flertallet understreker at regjeringen i perioden fra 2014 til og med budsjettforliket

for 2019 har tildelt midler til nye studieplasser slik at årlig opptak er økt med 4 545 plasser. De fleste av disse studieplassene er øremerket helsefag, lærerutdanning og realfag og teknologi, fagområder det er stort behov for i samfunnet. Flertallet viser til at studieplasser innenfor teknologi er løftet frem som en av prioriteringene i kommende år i opptrappingsplanen for teknologiløftet. Flertallet vil samtidig understreke at for stor og rask økning i studieplasser kan gå utover kvaliteten i høyere utdanning. Institusjonene må ha lærekrefter, lokaler og studieopplegg av høy kvalitet ved en økning av opptakskapasiteten, og det tar tid å få på plass.

Flertallet viser til at i den første langtidsplanen ble det slått fast at de offentlige bevilgningene til FoU skulle tilsvare én pst. av BNP innen 2019–2020.

Dette målet, som deles med EU og flere tidligere norske regjeringer, ble første gang innfridd i statsbudsjettet for 2016. Flertallet understreker at FoU-utgiftene over statsbudsjettet dermed er høye sammenlignet med andre land. Norge har de høyeste offentlig finansierede FoU-utgiftene per innbygger av alle de nordiske landene, med over dobbelt så mye som gjennomsnittene i OECD og EU. Flertallet viser til at regjeringen over tid vil øke den offentlige innsatsen til FoU ut over 1 pst. av BNP i en omstillingsfase, og særlig prioritere muliggjørende teknologier og forskning som bidrar til økt verdiskaping.

Flertallet merker seg at målet om at den samlede FoU-innsatsen i Norge opprettholdes, og skal utgjøre 3 pst. av bruttonasjonalproduktet (BNP) innen 2030. Den samlede FoU-innsatsen i Norge gikk for første gang over 2 pst. av BNP i 2016. For å nå treprosentmålet må næringslivet øke sine investeringer i FoU, og flertallet viser til at én av tre opptrappingsplaner knyttet til Langtidsplanen for forskning og høyere utdanning er øremerket nettopp for å bidra til dette. Gjennomgangen av virkemiddelapparatet som Nærings- og fiskeridepartementet har satt i gang, vil også være et viktig grunnlag for mer forskning og innovasjon i næringslivet.

Flertallet merker seg spesielt at finansieringen av langtidsplanen er fordelt på mange departementer. Det er svært positivt at flere departementer nå bidrar og forplikter seg til forskning gjennom langtidsplanen. Dette hever helheten i Norges strategiske forskningsinnsats.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti har merket seg forskjellene i de ulike departementenes forskningsinnsats, og at OECD har etterlyst bedre koordinering av forskningspolitikken for at Norge skal kunne møte de større samfunnsutfordringene. Disse medlemmer mener at regjeringen bør sørge for å øke forskningsinnsatsen til de departementene som har kunnskapskrevende utfordringer, men

ligger lavt på investeringer til forskning, som synes å gjelde Justis- og beredskapsdepartementet, Barne- og likestillingsdepartementet, Kulturdepartementet med flere.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en behovsvurdering og forslag til økning av departementenes forskningsinnsats.»

Disse medlemmer mener at langtidsplanen også kan bli et enda bedre verktøy for å sette ambisjonene og gi bedre styringssignaler for høyere utdanning og forskning.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet mener at kunnskapsorganisasjoner bør styres basert på tillit, og at langtidsplanen har et underutnyttet potensial for å oppnå en god balanse mellom overordnet styring og institusjonell autonomi. Stortinget bør identifisere nasjonale behov og prioriteringer og peke ut hvilke områder som bør styrkes, og innen gitte, forutsigbare rammer bør sektoren ta flere avgjørelser selv.

Disse medlemmer viser til at OECD har understreket at land med velutviklede systemer for forskning og innovasjon kjennetegnes av at de investerer langsiktig i menneskelige ressurser gjennom utdanning, rekruttering og kapasitetsbygging og i infrastruktur/utstyr. Videre styrker typisk disse landene egen konkurransevne gjennom prioriterte satsinger, jf. OECD Science, Technology and Industry Outlook 2014. Disse medlemmers forslag om tydeligere langsiktige prioriteringer følger samme logikk, og er mer en betingelse enn en begrensning for sektorens mulighet til å fylle sin funksjon og møte framtidige utfordringer.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, understreker viktigheten av langtidsplanens rolle som et instrument for langsiktig prioritering og styring, og anerkjenner utfordringen i å skulle trekke tydelige, lange linjer for tiårsperioden, samtidig som planen forblir dynamisk nok til å kunne tilpasse satsingene best mulig innenfor de prioriterte områdene i løpet av perioden.

Komiteen viser til at Norge har fantastisk gode muligheter til å føre en fremtidsrettet politikk for fordeling og miljø. Norge er et land som har de beste forutsetninger for å vise vei i utviklingen mot nullutslippssamfunnet. Høy kompetanse, høy produktivitet og tillit mellom folk er viktige ressurser i den omstillingen samfunnet må gjennom i årene som kommer.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at fordeling og miljø henger tett sammen. Når forskjellene øker, svekkes limet i samfunnet som trenges for å omstille samfunnet raskt. Når fattigdommen øker, vil flere mennesker ha mer enn nok med å finne ut hvordan de skal få endene til å møtes. Derfor er det helt avgjørende at gevinstene av verdiskapingen i samfunnet kommer alle til gode, ikke bare en økonomisk elite på toppen. Disse medlemmer viser til at forskjellene i Norge øker, og at det klimavennlige samfunnet ikke kommer nærmere med denne regjeringens politikk. En politikk for fordeling av gode er derfor helt grunnleggende for å kunne føre en god miljøpolitikk.

Disse medlemmer mener at Norge skal være en drivkraft i den internasjonale kunnskapsutviklingen og ha verdensledende kompetanse innenfor områder som er viktige for nasjonen og der Norge har særlige fortrinn, og som er viktige for oss.

Disse medlemmer er særlig opptatt av bredde i forskning og utdanning, både for å sikre grunnlaget for gode utdanninger, sikre og utvikle velferdssamfunnet og legge til rette for en kunnskapsbasert samfunnsutvikling. Men da trengs det en langt mer offensiv prioritering av forskning for fornyelse og videreutvikling av velferdsstaten og offentlig sektor.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at Arbeiderpartiet i sine alternative budsjetter har prioritert dette høyt, blant annet med forslag om nye programmer for forskning på IKT og datasikkerhet, samfunnssikkerhet og beredskap og utviklingen av og forskningen på profesjonene, samt langt flere stipendiatstillinger og studieplasser innen sentrale samfunnsområder.

Komiteen viser til at utdanning og formidling er sentrale deler av samfunnsoppdraget til institusjonene, sammen med forskning og innovasjon. Men god utdanning kommer ikke nødvendigvis som en ren konsekvens av satsing på forskning. Fremragende forskere er ikke nødvendigvis gode pedagoger eller fremragende til å planlegge, gjennomføre og evaluere undervisning og veiledning. Derfor må det være en tett kobling mellom forskning og høyere utdanning, og utdanningene bør kobles til forskning på alle nivåer.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti mener at å gi studentene forskningsbasert utdanning er noe av det viktigste for å sikre at de tar med seg kunnskap over til samfunns- og næringslivet, men denne koblingen er svak i forslaget til revidert langtidsplan.

Disse medlemmer mener at det er nødvendig å ta inn over seg at Norge er et lite land, og at det aller mes-

te av forskning skjer i andre land. Norges store utfordring er å ta i bruk kunnskapen som utvikles; i utdanningene, i næringslivet, i kommunene, i fylkene og i staten. Elever og studenter skal bli møtt med oppdatert kunnskap. Universiteter og høyskoler bør dessuten få en mye sterkere rolle i å videreutdanne den voksne befolkningen, og disse medlemmer mener at alle må lære mer, hele livet. Likevel er dette ikke en del av regjeringens langtidsplan for høyere utdanning og forskning.

2.1 De overordnede målene

Styrket konkurransekraft og innovasjonsevne

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, deler regjeringens ambisjon om at Norge skal være et av de mest innovative landene i Europa. Utdanning, forskning og innovasjon – og samspillet mellom disse – er avgjørende for å lykkes. Da må det stimuleres til økt forskning og utvikling i næringslivet og offentlig sektor som grunnlag for grønn omstilling, konkurransekraft og økt innovasjonsevne.

Flertallet støtter at regjeringen lanserer en opptrappingsplan på totalt 450 mill. kroner for fornyelse og omstilling i næringslivet, og at dette kan benyttes til basisbevilgninger til de teknisk-industrielle instituttene, forskerutdanning for et omstillingsdyktig næringsliv, og tiltak for økt kommersialisering, næringsrettet forskning og forskningsbasert innovasjon.

Flertallet viser til regjeringens mål om at innen 2030 skal 3 pst. av BNP gå til forskning og utvikling. Dette er i tråd med EUs målsetning for FoU-investeringer. Den raske teknologiske utviklingen byr på både muligheter og utfordringer. Samfunnets evne til å ta i bruk ny teknologi vil være avgjørende for økt produktivitet og verdiskaping. Det er viktig at hele bredden i norsk næringsliv bidrar til en mer bærekraftig utvikling og styrket grønn konkurransekraft. For at Norge skal nå treprosentmålet, må næringslivet øke sin FoU-innsats betydelig i forhold til dagens nivå. Det fordrer et mer forskningsbasert næringsliv og bedre samspill mellom akademia, næringslivet og offentlig sektor.

Flertallet mener kunnskap er Norges viktigste konkurransefortrinn. Flertallet viser til Indikatorrapporten som ble lagt frem november 2018, hvor det fremkommer at utgiftene til forskning i Norge totalt sett aldri har vært høyere. I 2017 antas de samlede FoU-utgiftene å utgjøre nærmere 70 mrd. kroner. Det tilsvarer 2,11 pst. av BNP og gir en samlet realvekst på 8,5 pst. siden 2016.

Flertallet viser til at det har vært sterk FoU-vekst i næringslivet, og at næringslivets FoU nå utgjør rundt 1 pst. av BNP. Tall fra SSB viser at særlig små og mellomstore bedrifter har hatt en vesentlig vekst i forskningsinnsatsen. Flertallet viser eksempelvis til at 130 ulike bedrifter i 2018 til sammen fikk over 1 mrd. kroner til

forskning for å utvikle ny kunnskap og nye produkter. Flertallet viser til at det totalt er delt ut 1 074 mill. kroner. Disse midlene var et spleiselag mellom flere departementer, og Forskningsrådet sørger for at prosjektene holder god kvalitet. Flertallet vil understreke betydningen av at regjeringen fortsetter å satse på virkemidler som utløser næringslivets egen forskningsinnsats, deriblant Skattefunn-ordningen og Brukerstyrt innovasjonsarena.

Statsbudsjettet for 2019 innebærer en tydelig satsing på muliggjørende og industrielle teknologier hvor bevilgningene til forskning på dette området har økt med 90 mill. kroner.

Flertallet viser til at norske bedrifter gis skattefradrag på 4,5 mrd. kroner for 2018, for at de skal satse på forskning og utvikling gjennom Skattefunn-ordningen. Norske bedrifter har aldri forsket mer, og flertallet understreker at flere bedrifter får mulighet til å forske på grunn av Skattefunn. Flertallet viser til at ordningen har økt kraftig, og at det var 81 pst. flere søknader til Skattefunn i 2018 enn i 2013. Flertallet viser også til Samfunnsøkonomisk analyses ferske evaluering av Skattefunn-ordningen, som viser at Skattefunn øker investeringene i forskning og utvikling i næringslivet og er spesielt velegnet for små og mellomstore bedrifter. Av 3 316 nye godkjente prosjekter i 2018 hadde 2 602 bedrifter færre enn 100 ansatte.

Flertallet viser til at en fortsatt vekst i næringslivets FoU er nødvendig for at vi skal ha et bærekraftig velferdssamfunn også i fremtiden, og er tilfreds med at regjeringen har besluttet å foreta en helhetlig gjennomgang av virkemidlene for forskning og innovasjon i næringslivet i 2019 hvor målet er å gjøre tilbudet mer oversiktlig, brukervennlig og effektivt. Flertallet viser til at hvert år bruker 9 000 bedrifter innovasjonsvirkemidlene, og det gis årlig langt over 10 mrd. kroner til forsknings- og innovasjonsprosjekter i næringslivet. Flertallet ser frem til regjeringens helhetlige gjennomgang av alle ordninger og aktører i det næringsrettede virkemiddelapparatet når den foreligger.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til den overordnede målsetningen om styrket konkurransekraft og innovasjonsevne og vil understreke at dette må inkludere hele næringslivet. Et kunnskapsbasert næringsliv forutsetter tett samarbeid mellom universiteter, høyskoler, forskningsinstitusjoner og næringslivet. Veien fram til kommersialisering av forskningsresultater må understøttes bedre slik at forskningen kan danne grunnlaget for innovasjon og gründervirksomhet. For å øke næringslivets andel av forskningen opp til 2 pst. av BNP innen 2030 vil disse medlemmer påpeke behovet for å styrke virkemidler som utløser forskning i og for næringslivet. Gitt næ-

ringsstrukturen i Norge er det avgjørende at virkemidlene ivaretar behovene i små og mellomstore bedrifter, og at dette inkluderes i oppfølgingen av langtidsplanen.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen i større grad inkludere behovene i små og mellomstore bedrifter i prioriteringene innen forskning og høyere utdanning. Forskningsrådet, Innovasjon Norge og øvrige tildelingsorgan skal legge til rette for økt aktivitet i alle deler av næringslivet.»

Disse medlemmer viser til at handelsnæringen er en stor sysselsetter, og at næringen står foran store omstillinger. Disse medlemmer mener det bør vurderes å etablere en sektorsatsing på forskning og innovasjon innen varehandelen.

Komiteen viser til at samfunnet står overfor en teknologisk utvikling som endrer måten mennesker arbeider, lever og samhandler på. Norge har et godt utgangspunkt for å utnytte mulighetene som ligger i digitalisering og bruk av ny teknologi. Men skal Norge få mest mulig ut av potensialet i digitaliseringen, er vi avhengig av at akademia og næringslivet samarbeider godt.

Komiteen viser videre til at økende digitalisering endrer samfunnets behov for kunnskap og kompetanse, og til at dette derfor er et sentralt og gjennomgående tema i den reviderte langtidsplanen for forskning og høyere utdanning.

Automatisering av arbeidsprosesser fører til at rutinepregede oppgaver forsvinner, og det vil ha konsekvenser for hva slags kompetanse som etterspørres på arbeidsmarkedet, og for strukturen i økonomien. Det er etter komiteens mening derfor viktig at Norge har tilstrekkelig spesialisert, variert og oppdatert digital kompetanse både innenfor grunnutdanningen og etter- og videreutdanningstilbudet.

Komiteen viser til at kunstig intelligens er en viktig driver i digitaliseringen. Utviklingen innenfor kunstig intelligens skjer raskt og gir store muligheter i mange sektorer. Det betyr også at kompetansebehovet innenfor kunstig intelligens og maskinlæring øker. Det blir økt behov for både IKT-spesialister og tverrfaglig IKT-kompetanse i næringslivet og for å løse samfunnsutfordringer knyttet til sikkerhet, helse og omsorg og innovasjon i offentlig sektor.

Komiteen understreker at juridiske, humanistiske og samfunnsmessige problemstillinger må, sammen med teknologiske perspektiver, være med på å definere utfordringene og finne de gode løsningene. Teknologien skal tas i bruk – ikke i seg selv definere veien videre for det norske samfunnet.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, merker seg at regjeringen foreslår et «teknologiløft» og vil forplikte seg til en opptrappingsplan som til sammen skal følges opp med 800 mill. kroner i fireårsperioden.

Møte store samfunnsutfordringer

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, viser til at regjeringen i langtidsplanen trekker frem to samfunnsutfordringer som det er særlig viktig å rette innsatsen mot i kommende planperiode: grønn omstilling og bærekraftig velferd. En fellesnevner for store samfunnsutfordringer er at de er komplekse og overskrider fag-, sektor- og landegrensene. Flertallet understreker at løsningene også må være grenseløse, og at de beste hodene, uavhengig av disiplin, sektor eller nasjonal bakgrunn, må forene krefter for å frembringe den kunnskapen vi trenger.

Flertallet understreker at klima- og miljøutfordringene også skaper nye markeder, og at Norge har gode muligheter til å lykkes med næringsutvikling innenfor rammene for grønn konkurransekraft. Norge har høy industri-, teknologi- og miljøkompetanse på mange områder. Dette danner et godt grunnlag for å satse på utvikling av nye bærekraftige lavutslippsløsninger og biobaserte produkter og industri.

Flertallet understreker videre at det er mange mulige løsninger på utfordringene knyttet til aldrende befolkning, utenforskap og mindre økonomisk handlingsrom i det offentlige. Økt innovasjon i offentlige virksomheter kan legge grunnlag for en mer effektiv sektor med bedre forutsetninger for å kunne møte de store samfunnsutfordringene.

Utvikle fagmiljøer av fremragende kvalitet

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, minner om at målene og de langsiktige prioriteringene i hovedsak ligger fast i den reviderte langtidsplanen, og blant disse målet om å utvikle fagmiljøer av fremragende kvalitet. Målene er løftet tydeligere fram i den reviderte langtidsplanen. Flertallet legger til grunn at det er en styrking av satsingen på verdensledende fagmiljøer at dette nå framheves som mål for hele forskningssektoren, og ikke kun som en tematisk prioritering.

Flertallet understreker at toppforskning fremdeles er prioritert, og at målet er å utvikle flere verdensledende fagmiljøer. I 2019 økes bevilgningene til verdensledende fagmiljøer med 40 mill. kroner, blant annet til Sentre for fremragende forskning (SFF). Flertallet understreker at det først og fremst er institusjonenes an-

svar å sikre langsiktig og forutsigbar grunnfinansiering for sine fremste forskningsmiljøer, men at regjeringen også har et ansvar for rammevilkårene for våre fremste forskere. Derfor videreutvikles også SFF-ordningen og tilpasses bedre de aller fremste miljøene, ved at man fjerner grensen for hvor mange ganger et senter kan søke om fornyet SFF-status. Det gjøres nettopp for å ivareta de beste forskningsmiljøene.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti mener at fremragende forskning skal ha en rettmessig plass blant de viktigste målene i langtidsplanen. Disse medlemmer mener at Norge skal være en drivkraft i den internasjonale kunnskapsutviklingen og ha verdensledende kompetanse innenfor områder der Norge har særlige fortrinn, og som er viktige nasjonalt. Derfor er det foruroligende at OECDs landrapport viser at norsk forskning er god, men ikke fremragende. Innovasjonen i den norske økonomien er moderat og ujevn. OECD konkluderer med at den forskningspolitikken som føres, ikke ruster oss godt nok for å håndtere omstillingene Norge må gjennom. Disse medlemmer etterlyser kraftigere innsats og mer effektive tiltak for å styrke grunnforskningen og utvikle varige toppforskingsmiljøer. Verdensledende forskning krever langsiktige horisonter og stabil finansiering, vekstmuligheter og handlefrihet. Regjeringens svake oppfølging av dette målet i langtidsplanen vanskeliggjør langsiktig planlegging, gjør kompetansemiljøene sårbare og tapper energi som kunne vært konsentrert om å oppnå forskningsmessige nyvinninger.

Disse medlemmer mener at det bør tenkes enda lengre innen forskningspolitikken enn det tidligere har vært gjort. Det er mange dyktige forskere i Norge, og noen av dem er verdensledende. Derfor trengs det SFF-ordninger som går over mer enn 10 år, slik blant andre forskerne Edvard Moser og Nils Christian Stenseth har påpekt, samt blant andre Kyrre Lekve ved Simula. En av utfordringene nå er å finne finansieringsmodeller som kan videreføre de beste av sentrene for fremragende forskning. Langsiktighet er viktig når det skal bygges verdensledende miljøer av høy kvalitet, og da blir selv ikke 10 år lenge nok. I tillegg er det viktige temaer som Alzheimer innen helse, IKT-sikkerhet innen realfag og forskning på trygdeordninger og velferdsforskning som utpeker seg som områder det bør satses mer og enda mer langsiktig på, og disse medlemmer savner en mer offensiv langtidsplan som også tar inn over seg behovet for flere solide FoU-miljøer på disse og andre områder.

2.2 De langsiktige prioriteringene

Hav

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet, Senterpartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, understreker at fremtidig verdiskaping basert på bruk av marine ressurser er avhengig av god miljøtilstand og et rikt naturmangfold i havet. Norge trenger mer kunnskap om og forståelse av økosystemenes funksjon og hvordan de påvirkes av faktorer som klimaendringer, havforsuring, forurensning og plastavfall og mikroplast. Denne forståelsen er grunnleggende for bærekraftig utnyttelse av ressurser, innovasjon og næringsutvikling.

Flertallet legger til grunn at en langsiktig kunnskapssatsing som skal bidra til rent og rikt hav og sunn og trygg sjømat, gir bedre kunnskap om hva som påvirker livet i havet, og hvilke følger dette får for fiskehelse og folkehelse. Denne typen kunnskap er viktig for å kunne utvikle sjømatproduksjonen videre og samtidig sikre bærekraftige fiskestammer i norske havområder. Norge er allerede en pådriver for å utvikle kunnskapen og er internasjonalt ledende innenfor flere forskningsområder. Denne rollen bør styrkes gjennom et nasjonalt senter for hav, og flertallet er positive til en slik satsing.

Flertallet merker seg at en stor del av norsk verdiskaping kommer fra havet og kontinentalsokkelen. Verdiskapingen i havnæringene var om lag 500 mrd. kroner i 2016, og sysselsettingen omfattet 214 000 personer. Flertallet merker seg videre at Forskningsrådets budsjettinnsats innenfor havforskning var 890 mill. kroner i 2015 og 1 019 mill. kroner i 2017, og viser til at det i statsbudsjettet for 2019 er vedtatt en rekke satsinger med relevans for havprioriteringen i langtidsplanen, på om lag 100 mill. kroner.

Flertallet viser til at Norge i 2018 tok initiativ til å opprette et internasjonalt havpanel for bærekraftig havøkonomi (High-Level Panel for a Sustainable Ocean Economy). Formålet med panelet er å skape internasjonal forståelse for at bærekraftig bruk av havets ressurser og det å sikre god miljøtilstand fører til økt verdiskaping. Panelet ledes av den norske statsministeren.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet viser til den store verdiskapingen som havnæringene bidrar med, og den særlig viktige rollen til olje- og gassnæringene for inntekter, kompetanse, innovasjon og omstilling.

Disse medlemmer vil gjennomføre en stor satsing på næringsutvikling knyttet til havet. Disse medlemmer foreslår et verdiskapingsprogram for havet som skal bidra til å gjøre veien fra kunnskap til verdiskaping kortere. Disse medlemmer vil opprette forskningssentre for havrommet som legger til rette for langsiktig samarbeid mellom næringsliv og forskning

innen områder som autonom og miljøvennlig skipsfart, bærekraftig fôrproduksjon, økt foredling av fisk i Norge, oppdrett av nye arter og høsting lenger ned i næringskjeden.

Disse medlemmer viser til at 80 pst. av havområdene Norge forvalter, er nord for polarsirkelen, og at en aktiv nordområdepolitikk er avgjørende for å lykkes med vekst i havnæringene. Nødvendig infrastruktur og kunnskapsinstitusjoner må også bygges ut om Norge skal nå de store ambisjonene for verdiskaping basert på havet. Norge må også sikre forskning og kunnskapsbygging knyttet til ressursene i havet, langs kysten og i fjordene for å sikre bærekraftig forvaltning.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at Arbeiderpartiet i sine alternative budsjetter viderefører satsingen på forskningsprogrammene på Olje- og energidepartementets budsjett.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet, Senterpartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, vil understreke den store betydningen verdiskapingen i havet og langs kysten har for det norske samfunnet. Flertallet vil minne om at petroleumsnæringen har gitt oss høy velstand og vil være en viktig næring for Norge også i de kommende årene. Det er fortsatt behov for ny kunnskap og teknologi for å utnytte gjenværende petroleumsressurser på norsk sokkel. Flertallet vil videre påpeke at forskning og teknologi i og fra petroleumsnæringen også bidrar til utvikling, verdiskaping og omstilling i en rekke ulike sektorer.

Et annet flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, påpeker at Norge er verdensledende innenfor teknologiutvikling knyttet til utvinning av olje og gass i havet. Dette gjelder både økt utvinningsgrad, redusert utslipp til hav og reduksjon av klimagassutslipp. Ny teknologi og utstyr som kan bidra til en mer miljøvennlig produksjon av olje og gass, øker konkurransekraften og kan ha overføringsverdi til andre energiområder. Flere bedrifter i olje- og gasssektoren driver allerede med FoU-virksomhet og forretningsutvikling innenfor havbasert energiproduksjon.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti mener at langtidsplanen i for liten grad tar inn over seg hvilken enorm omstilling Norge står overfor når man vet at inntektene fra petroleumssektoren vil falle dramatisk, og at verden må omstille energibruken fra fossil til fornybar energi. Dette medlemmer det vil være alvorlig for både nåværende og kommende generasjoner å ikke endre olje- og gasspolitikk framover når klimaendringene allerede er i gang og setter stadig større spor i hverdagen rundt oss. Dette

medlem er derfor dypt uenig i regjeringens plan for å finne mer olje- og gassressurser, når vi vet at man allerede har funnet mer olje og gass enn man kan ta opp for å unngå global oppvarming over to grader. Dette medlem mener at virkemiddelbruken bør vris, slik at nye forskningsprosjekter handler om det vi trenger mer av, ikke det vi trenger mindre av. Det betyr at det er tid for å vri forskningsressursene fra petroleum og over på andre næringer, også for å utvikle nye arbeidsplasser og unngå stor arbeidsledighet når denne omstillingen kommer. Dette medlem vil samtidig understreke at petroleumsnæringen i dag har høy kompetanse – en kompetanse som kan bidra til næringsutvikling i flere, mer miljøvennlige sektorer som maritim sektor, helse-sektoren og så videre. Dette medlem mener det bør legges langt mer ressurser inn i tiltak som kan bidra til kompetanseoverføring fra oljesektoren til andre sektorer, og bygge på erfaringer fra prosjekter som Pumps & Pipes og teknologioverføring fra petroleum til andre næringer. Dette medlem mener det er bekymringsfullt dersom de store pengene fortsatt skal gå til en sterkt statlig subsidiert petroleumsforskning, ikke til den omstillingen vi alle vet vi skal gjennom i løpet av de kommende årene.

Komiteen viser til at regjeringen fremhever viktigheten av utviklingen av ny fergeteknologi, og at dette er en næring med stort eksportpotensial. Komiteen er enig med regjeringen i at dette er en svært viktig næring for Norge, og støtter opp om den forskningsinnsatsen som gjøres på dette feltet.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, vil vise til at grønn skipsfart er et satsingsområde i regjeringens klimapolitikk. Bruk av null- og lavutslippsløsninger i stor skala er avgjørende for å nå klimamålene. Bygging av nye klima- og miljøvennlige skip gir mulighet for å styrke grønn konkurransekraft og skape nye arbeidsplasser i norsk verftsindustri og maritime næringer.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti er svært kritisk til at det i dag brukes store FoU-ressurser på å utvikle ulike tunnel- og bro-løsninger langs E39 mellom Kristiansand og Trondheim, uten å forske på mulighetene for ny fergeteknologi som alternativ. Dette medlem mener samferdselssektoren er avhengig av å prioritere miljøvennlige transportløsninger i større grad enn i dag. Det bør også reflekteres i den statlig initierte forskningsinnsatsen på feltet.

Dette medlem deler regjeringens vurdering av at det er store, nye muligheter for avansert industriell utnyttning av marine råvarer og en mer sirkulær økonomi. Dette medlem mener spesielt havbruksnæringen har en lang vei å gå for å bli mer bærekraftig, både når

det gjelder å bruke avfallet fra matproduksjonen som en ressurs, for eksempel til biogass, og når det gjelder bærekraften i føret. Dette medlem mener det er på høy tid å utvikle flere og mer bærekraftige forråvarer som blant annet kan erstatte dagens soyaimport, som har en rekke problematiske og usolidariske sider ved seg. Dette medlem oppfordrer regjeringen til å utvikle en helhetlig strategi for en slik utvikling, med en kombinasjon av forskningsinnsats og politisk regulering, for å legge til rette for at oppdrettsnæringen kan bli grønnere og mer bærekraftig.

Klima, miljø og miljøvennlig energi

Komiteen understreker at klimaendringer er vår tids største utfordring. Hvis tiltakene ikke lykkes, kan gjennomsnittstemperaturen øke med 3–4 grader i løpet av dette århundret i forhold til forindustriell tid. Naturmangfold og sårbare økosystemer er også truet.

Dette er utfordringer som etter komiteens mening må løses både nasjonalt og globalt. Bærekraftsmålene som ble vedtatt av FNs medlemsland i 2015, gir retning for utviklingen og danner en ramme for langtidsplanen. Komiteen viser til at Norge har som mål å oppfylle sine forpliktelser etter Paris-avtalen i samarbeid med EU. Omstilling til lavutslippssamfunnet krever forskningsbasert kunnskap.

Komiteen viser til at det grønne skiftet er et gjennomgående perspektiv i langtidsplanen. Dette reflekteres i at bærekraftsmålene som ble vedtatt av FNs medlemsland i 2015, er en integrert del av planen. Bærekraftsmålene er sentrale i møtet med vår tids store utfordringer.

Komiteen konstaterer at hvis verden ikke lykkes i å kutte utslippene de nærmeste årene, er det svært stor risiko for at klimaendringene vil få alvorlige konsekvenser. Samtidig betyr dette at det åpner seg et stort marked for teknologi som kan hjelpe til med å begrense utslippene, blant annet innenfor energi, transport, industri og landbruk. Komiteen understreker at Norge har store muligheter til å bidra her.

Komiteen understreker at forskning og høyere utdanning står svært sentralt i å møte miljøutfordringene, og at vi trenger nye løsninger gjennom forskningsbasert innovasjon. Det grønne skiftet berører alle næringer og sektorer. Samtidig er det slik at for å møte de store utfordringene på miljø- og klimaområdet så trenger vi å forstå dem.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet, Senterpartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, understreker at Norge er en energinasjon og vil være det også i fremtiden. Det skal utvinnes olje og gass på norsk sokkel lenge ennå. Vannkraften gjør at en stor del av Norges energiforbruk er miljøvennlig og er et

prioritert område for fortsatt forskningsinnsats. Samtidig er Norge langt fremme innenfor andre miljøvennlige kraftformer, som vind- og solkraft. Flertallet mener at det fortsatt er behov for en sterk forskningsinnsats for fornybar energi.

Sammen med petroleumsvirksomheten er transport en av de største kildene til klimagassutslipp i Norge. Flertallet viser til regjeringens mål om å halvere utslippene fra transportsektoren innen 2030. Andre sektorer som krever spesiell oppmerksomhet, er prosessindustri og landbruk.

Flertallet viser til at den målrettede prosjektinnsatsen i Forskningsrådet i 2017 var på om lag 1 mrd. kroner. 65 pst. av innsatsen var knyttet til miljøvennlig energi og er en oppfølging av formålet i den langsiktige prioriteringen i langtidspanen.

Et annet flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, viser videre til at det i statsbudsjettet for 2019 er vedtatt å øke bevilgningene til klima, miljø og miljøvennlig energi med 65 mill. kroner.

Komiteens medlem fra Fremskrittspartiet, Carl I. Hagen, viser til at det er alminnelig kjent at han er klimarealist med den oppfatning at klimaendringer alltid har skjedd, og at det i all hovedsak er bestemt av naturen og kloden selv. Dette medlem mener at det å bruke store beløp eller lovregler og pålegg for å redusere utslipp av den livgivende gassen CO₂ er meget uklokt.

Dette medlem aksepterer imidlertid at grunnlaget for regjeringens politikk er Granavolden-plattformen, og vil derfor avstå fra å fremme alternative forslag og er derfor også med på merknadene til regjeringspartiene.

Fornyelse i offentlig sektor og bedre offentlige tjenester

Komiteen deler regjeringens mål om at Norge skal være et bærekraftig velferdssamfunn. Høy sysselsetting og yrkesdeltakelse og en effektiv, omstillingsdyktig og innovativ offentlig sektor er forutsetninger for å sikre velferden i fremtiden. Komiteen støtter derfor at fornyelse i offentlig sektor og bedre offentlige tjenester er en av fem langsiktige prioriteringer i den reviderte langtidspanen for forskning og høyere utdanning.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, mener det er viktig å prioritere forskning og høyere utdanning som fornyer, forbedrer og effektiviserer offentlig sektor, og som kan bidra til bedre og mer effektive tjenester og tiltak for befolkningen. Herunder er det sentralt at det legges til rette for mer forsknings- og behovsdrivet innovasjon i offentlig sektor. Flertallet merker seg at regjeringen vil trappe

opp bevilgningene til dette. I perioden 2015–2018 ble denne prioriteringen fulgt opp med 213 mill. kroner i økte bevilgninger, fordelt på forskning og økte bevilgninger til studieplasser med relevans for prioriteringen. I statsbudsjettet for 2019 er det vedtatt en rekke satsinger med relevans for fornyelse i offentlig sektor og bedre offentlige tjenester. Totalt følges dette opp med om lag 120 mill. kroner i 2019.

Flertallet merker seg at det er oppnevnt en ny digitaliseringsminister i Kommunal- og moderniseringsdepartementet, og det knyttes forventninger til at det vil bidra til å løse digitaliseringsutfordringene i offentlig sektor.

Flertallet merker seg samtidig at regjeringen ønsker å videreføre ABE-reformen, men at regjeringen samtidig vil vurdere hvordan reformen kan målrettes bedre for å oppnå målene om avbyråkratisering og effektivisering.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at endringer i universitets- og høyskolesektoren, blant annet grunnet strukturreformen som stortingsflertallet støttet, har gitt en ny dynamikk i sektoren og ført til et større sprik i forventningene til institusjonene. På den bakgrunn mener disse medlemmer at Norge også må ha en politikk som tar hensyn til at lærestedene er forskjellige, og som sikrer utviklingsmuligheter for alle i tråd med institusjonenes faglige profil og ambisjoner. Særlig viktig er det å legge til rette for en finansiering som fremmer kvalitet i bredden av sektoren og samtidig utvikler noen miljøer i verdenstoppen, og disse medlemmer savner koblingen til finansieringssystemet i langtidspanen som grunnlag for å sikre høy kvalitet i forskning og utdanning.

Disse medlemmer mener at Stortinget burde ta en overordnet diskusjon om målet med og effekten av den såkalte avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen. Disse medlemmer mener at dette ikke er en gjennomtenkt plan for å effektivisere eller avbyråkratisere, men et flatt kutt – til institusjoner og institutter, uavhengig av effektiviseringspotensialet. Med dette får for eksempel universitets- og høyskolesektoren, som flere har påpekt, et oppsamlet kutt på over 1 milliard i regjeringperioden, uten at effektene – eller målene – med denne måten å styre på er reflektert i kanskje det viktigste styringsdokumentet for forskning og høyere utdanning.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet har over flere år påpekt at regjeringen har nedprioritert forskning for fornyelse og videreutvikling av velferdsstaten og offentlig sektor. Disse medlemmer viser til Arbeiderpartiets langt mer offensive satsing i sitt alternative budsjett, både knyttet til

studieplasser, rekrutteringsstillinger og forskningsprogram innen IKT og datasikkerhet, samfunnssikkerhet og beredskap og velferdsstatens profesjoner. Dette ble urovekkende svakt fulgt opp i regjeringens forslag til statsbudsjett, og bør styrkes i årene fremover.

Disse medlemmer viser til at Arbeiderpartiet har foreslått blant annet å etablere et eget forskningsprogram for innovasjon og omstilling i offentlig sektor med spesielt fokus på hvordan gode kommunale tjenester skal organiseres og finansieres.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen etablere et eget forskningsprogram for innovasjon og omstilling i offentlig sektor med spesielt fokus på hvordan vi organiserer og finansierer gode kommunale tjenester.»

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, viser til at Forskningsrådet har et helhetlig ansvar for å utvikle forsknings- og innovasjonssystemet, slik at forskningsmiljøene kan spille en større rolle for å utvikle en mer kunnskapsbasert og innovativ offentlig sektor. Flertallet viser videre til at Forskningsrådet har utviklet en strategi for innovasjon i offentlig sektor 2018–2023 som skal identifisere utfordringer og muligheter og legges til grunn for treffsikre virkemidler. Det lyses allerede ut midler til innovasjonsprosjekter under flere av Forskningsrådets programmer, og det er mange gode resultater å vise til. Flertallet mener Forskningsrådet er best egnet til å utvikle treffsikre virkemidler innen forskning, og stiller seg derfor uforstående til at Stortinget skal ta initiativ til oppretting av forskningsprogrammer, som foreslått av komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti. Flertallet viser også til Indikatorrapporten 2018, som rapporterer at 74 pst. av norske kommuner oppgir at de er innovative. Undersøkelsen viser også at innovasjon i kommunene oftest oppstår etter initiativ fra egne ansatte og svar på krav og utfordringer utenfra, mens det sjeldnere er drevet av politikk og strategier «ovenfra».

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Venstre og Kristelig Folkeparti, vil vise til at regjeringen vil «legge til rette for bedre utnyttelse av offentlige data til forskning og innovasjon», og at de blant annet foreslår bedre utnyttelse av offentlige helsedata. Dette flertallet vil understreke viktigheten av at en slik utnyttelse må ivareta alle personvern hensyn og hele tiden være underlagt offentlig kontroll.

Muliggjørende og industrielle teknologier

Komiteen viser til at muliggjørende og industrielle teknologier gir grunnlag for nye og lønnsomme arbeidsplasser, verdiskaping i næringslivet, en mer effektiv offentlig sektor og bedre offentlige tjenester. Ikke minst er utvikling av ny teknologi helt sentralt for det grønne skiftet. Muliggjørende og industrielle teknologier vil kunne legge grunnlaget for grønn næringsvirksomhet og kunnskapsbaserte arbeidsplasser i hele landet. Komiteen understreker at Norge har gode forutsetninger for å ligge i front med utvikling av teknologi som bidrar til mer bærekraftige og miljøvennlige løsninger.

Komiteen understreker at det spesielt innenfor IKT er behov for mer grunnleggende forskning. Evalueringen av grunnleggende IKT-forskning i 2012 påpekte at Norge satser altfor lite på denne typen forskning. Komiteen viser videre til at det fortsatt er stor etterspørsel etter IKT-kompetanse både i forskningsmiljøene og i arbeidslivet.

Komiteen mener at hvis Norge skal lykkes med å utnytte mulighetene som ligger i nye teknologier og samtidig sørge for ansvarlig teknologiutvikling, er det behov for tverrfaglige og tverrsektorielle tilnærminger. Teknologisatsingen må ses i sammenheng med juridiske, humanistiske og samfunnsvitenskapelige perspektiver, og komiteen understreker at det er viktig at teknologiutviklingen også understøttes av forskning på etiske og samfunnsmessige problemstillinger og konsekvenser.

Komiteen merker seg at tittelen på den langsiktige prioriteringen «Muliggjørende teknologier» i revidert langtidsplan er endret til «Muliggjørende og industrielle teknologier» for å tydeliggjøre at prioriteringen også rommer avanserte produksjonsprosesser, i tråd med EUs programsatsing på det samme (Leading Enabling and Industrial Technologies).

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, viser til at regjeringen særlig vil satse på muliggjørende teknologier, og at dette understrekes av regjeringsplattformen. Satsing på teknologi står derfor helt sentralt i den reviderte langtidsplanen for forskning og høyere utdanning, og flertallet støtter dette.

Flertallet merker seg at det i 2017 ble tildelt 1 135 mill. kroner gjennom programmer og aktiviteter som ut ifra sitt formål bidrar til oppfølging av prioriteringen «muliggjørende teknologier» i langtidsplanen, samt at budsjettinnsatsen i Forskningsrådet til muliggjørende teknologier økte med 17 pst. fra 2015 til 2017. Flertallet viser til at satsingen på muliggjørende og industrielle teknologier er en del av opptrappingsplanen «Teknologiløftet», som til sammen skal følges opp med 800 mil-

lions kroner i fireårsperioden, og til at det i 2019-budsjettet er vedtatt å følge opp opptrappingsplanen med 255 mill. kroner over flere departementers budsjetter. 90 mill. kroner av dette er knyttet til den langsiktige prioriteringen «Muliggjørende og industrielle teknologier».

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet viser til finansinnstillingen og Senterpartiets alternative budsjettforslag med forslag om 34 mill. kroner til nye studieplasser innen IKT-fag i 2019, særskilt innen femårige utdanninger og masterutdanninger, ut over regjeringens budsjettforslag for å øke rekrutteringen av IKT-kompetanse i forskningsmiljøene og arbeidslivet.

Samfunnsikkerhet og samhörighet i en globalisert verden

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet, Senterpartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, konstaterer at verden endrer seg. Tillit utfordres både innenfor og mellom samfunn og kulturer. Motsetninger blir polarisert, migrasjon preger samfunnet og nyhetsbildet i økende grad og fører med seg økende ulikheter. Politisk og religiøs ekstremisme utfordrer samfunnsstrukturen på nye måter. På denne bakgrunn mener flertallet at det er nødvendig og riktig å inkludere et nytt tematisk område i langtidsplanen: Samfunnsikkerhet og samhörighet i en globalisert verden.

Flertallet påpeker at det trengs kunnskap om hvordan institusjoner som holder det moderne samfunnet sammen, håndterer disse utfordringene, og hvilke institusjonelle ordninger som gjør det mulig å leve med økende kulturelle forskjeller og interessekonflikter. Her spiller humanistiske fag en sentral rolle.

Samtidig viser flertallet til at samfunnsikkerheten utfordres i mer snever forstand av alvorlige naturhendelser, globale helsetrusler, svikt i energi- eller matforsyning eller tilsiktede handlinger som terrorisme, sabotasje og kriminalitet. Alle disse utfordringene må møtes med kunnskap.

Et annet flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, viser til at den nye prioriteringen i langtidsplanen har blitt fulgt opp med i alt 47 mill. kroner i statsbudsjettet for 2019.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti mener langtidsplanen må tydeliggjøre og konkretisere hva universitetene, høyskolene og forskningen kan bidra med for å ivareta og skape et samfunn med små forskjeller og høy tillit mellom folk. Det kreves politisk vilje og handling for å motvirke en samfunnsutvikling der forskjellene øker og tilliten mellom folk svekkes. Disse

medlemmer er derfor kritiske til at denne regjeringen ikke tar denne utfordringen på alvor, men tvert imot bidrar til å forsterke forskjellsutviklingen gjennom en skatte- og fordelingspolitikk som gir mer til dem som har mest fra før. Disse medlemmer viser til at små forskjeller gir oss frihet. Små forskjeller i makt og rikdom, en sterk velferdsstat og sterke fellesarenaer, og toleranse for forskjellighet, har gjort Norge til et av verdens beste land å bo i. Samfunn med små forskjeller er gode samfunn for alle.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti mener økt ulikhet i makt og rikdom er en trussel mot et velfungerende demokrati der alle mennesker gis like gode muligheter til å ta utdanning, være inkludert i arbeids- og samfunnsniv og leve gode liv. Dette medlem er kritisk til regjeringens ensidige vektlegging av innvandring og migrasjon som hovedårsak til de økende forskjellene, og savner at langtidsplanen gir en bredere og mer helhetlig beskrivelse av årsakene til en slik forskjellsutvikling.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, viser til at flere familier i lavinntektsfamilier er en direkte konsekvens av økende innvandring fra land hvor man ikke har formell utdanning. Blant flyktninger vet vi at kun 51,4 pst. har grunnskoleutdanning. Flertallet viser til Brockmann 2-utvalgets beskrivelse:

«Økt økonomisk ulikhet er trolig en uunngåelig konsekvens av økt flyktninginnvandring, selv med økt satsing på utdanning og arbeidsrettede tiltak.»

Flertallet mener det først og fremst er et økt innslag av barn med innvandrerbakgrunn som forklarer økningen i lavinntekt blant barn de siste årene, slik SSB-rapporten «Flere barn i husholdninger med vedvarende lavinntekt» fra 2018 viser. Flertallet viser til at regjeringen har tatt flere grep de siste årene med blant annet velferdstjenester rettet mot familier med vedvarende lavinntekt, som for eksempel gratis kjernetid og redusert foreldrebetaling i barnehagen.

Flertallet viser videre til at regjeringen er i gang med å utforme en stortingsmelding om sosial bærekraft og hvordan vi reduserer forskjeller, hvor sentrale spørsmål blir hvordan vi forebygger utenforskap, fattigdom og ulikhet.

2.3 Åpenhet i forskning

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, viser til at Stortinget sluttet seg til målet om åpen publisering for første gang i 2005 og har gjentatt tilslutning mange ganger etter det. Flertallet

viser til at Granavolden-plattformen slår fast at regjeringen vil gjøre forskningen mer tilgjengelig ved å stimulere til mer åpen forskningsformidling og mer åpne data. Flertallet mener manglende tilgang til forskningsresultater er et hinder for bedriftene i den omstillingen de nå står midt oppe i. Lærere, sykepleiere og andre i offentlig sektor mangler også tilgang til den mest oppdaterte kunnskapen, noe flertallet mener hindrer dem i å kunne lære hele livet. Flertallet ser mulighetene digitalisering gir til å kunne gjøre åpen publisering både mulig og ønskelig. Flertallet er klar over at endring er krevende. En overgang fra et lukket til et åpent system er ikke problemfritt, men det europeiske initiativet setter fortgang i en prosess som har stått mer eller mindre stille i mange år. Gjennom Plan S-koalisjonen jobber Forskningsrådet sammen med forskningsrådene i sterke forskningsnasjoner og -organisasjoner som Storbritannia, Frankrike, Nederland, det europeiske forskningsrådet ERC, Wellcome Trust, Gates Foundation og Riksbankens jubileumsfond.

Flertallet viser til at noen få forlagshus har tilnærmet monopol på hver sine fagområder. Forlag som Elsevier, Springer og Wiley har profittmarginer på nærmere 40 prosent. Mye av overskuddet stammer fra skattebetalernes lommer. Elsevier hadde i 2017 et overskudd på 10 mrd. kroner, som tilsvarer et årsbudsjett for Forskningsrådet. Norge alene bruker 350 mill. på tidsskriftabonnementer i året. En slik profitt er mulig fordi mye av kostnadene tas av det offentlige. Offentlig finansiert forskning utfører arbeidet, skaper vitenskapelige artikler og kvalitetssikrer. Dette selges så tilbake til de samme forskningsinstitusjonene til høye priser.

Flertallet understreker at det samlede presset som nå kommer fra flere kanter og mange land, bidrar til at internasjonale konsern revurderer forretningsmodellene sine. Dette viser at politikken for åpen tilgang til forskning er i ferd med å bære frukter.

Flertallet merker seg at Forskningsrådet har besluttet at Plan S-kravene først innføres for nye utlysninger fra og med 2020, altså den langsomste tidslinjen, der fagmiljøene vil få mer tid til å omstille seg.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti ser det som grunnleggende viktig med åpen tilgang til forskningsresultater. All offentlig finansiert forskning bør være åpent tilgjengelig. Norge har sluttet seg til Plan S, et initiativ for åpen tilgang til all offentlig finansiert forskning innen 2020. Når Plan S likevel vekker betydelig reaksjon og debatt i sektoren, er det fordi det er betydelig uvisshet om hvordan norsk deltakelse skal gjennomføres, og hvilke konsekvenser tilslutningen til planen vil få.

Disse medlemmer er enige i at Norge har gode forutsetninger for et effektivt arbeid med åpen tilgang,

men vurderer likevel Plan S som såpass omfattende og omveltende at konsekvensene bør utredes bedre. I den grad overgang til åpen tilgang innvirker på for eksempel forskningskvalitet, utvikling av framtidige forskningsmiljø og spredning av forskning, bør barrierer og konsekvenser kartlegges. Disse medlemmer vil peke på at det eksempelvis ikke er avklart hva omstillingen vil koste, hvordan ekstrakostnader skal fordeles, og hva overgangen vil bety for forvaltning av opphavsrett og for det norske fagspråkets posisjon, med mer.

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utrede aktuell risiko ved og konsekvenser av tilslutning til Plan S i dialog med partene og relevante organisasjoner.»

2.4 Forskning som karrierevei

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, støtter regjeringens mål om fagmiljøer av fremragende kvalitet. Flertallet understreker viktigheten av å rekruttere unge til en karriere som forsker. Etablering av forskerlinjer i flere fag er et viktig tiltak for å rekruttere til forskning. Erfaringene etter at medisinnførte forskerlinjer i 2002, er svært gode. De viser at forskerlinjer kan gjøre en forskerkarriere mer attraktiv og få flere unge, gode og selvstendige studenter til å ta en doktorgrad. Flertallet viser til at dette i 2018 ble fulgt opp med oppstart av fem nye forskerlinjer i psykologi, rettsvitenskap, ingeniørvitenskap, informatikk og veterinærmedisin. Universitetene har selv valgt fag som sliter med rekruttering til forskning, eller der behovet for kompetanse trolig vil øke i fremtiden. Flertallet mener opprettelsen av piloter innen flere fag er svært viktig for rekrutteringen til forskning på flere områder.

Flertallet mener universitetene og høyskolene skal være attraktive arbeidssteder som kan tiltrekke seg og beholde talentene innen forskning og undervisning. Flertallet er kjent med utfordringene knyttet til en høy andel midlertidig ansatte i akademia. Andelen midlertidig vitenskapelig ansatte i universitet- og høyskolesektoren var i 2018 på 18 pst. Flertallet viser til at Stortinget den 15. juni 2017 vedtok ny lov om statens ansatte mv. (statsansatteloven). Andelen midlertidige ansettelser i staten er høy, og den nye loven strammer inn på adgangen til midlertidige ansettelser, bl.a. ved at de som har vært midlertidig ansatt, skal regnes som fast ansatte etter tre år etter ny lov, mot fire år i tidligere lov. For å øke oppmerksomheten på bruken av midlertidige ansettelser er det innført lovbestemt årlig drøftingsplikt mellom arbeidsgiver og de tillitsvalgte i den enkelte statlige virksomhet, slik det også er krav om etter arbeidsmiljøloven. Videre ba Stortinget i forbindelse med stortingsbehandlingen om at regjeringen foretar en

evaluering av effekten av de nye reglene for midlertidige ansettelser i staten etter to års virketid. Flertallet viser til at å arbeide for å redusere bruken av midlertidige stillinger i offentlig sektor er et viktig mål i den nye regjeringsplattformen.

Flertallet mener universitet- og høyskolesektoren nå må ta grep for å redusere bruken av midlertidig ansettelse.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti mener at det er gjort for lite for å legge til rette for å jobbe som forsker, særlig gjelder det en svak innsats mot den høye andelen midlertidighet i akademia. Også forskere blir bedre om de lever trygge, forutsigbare liv for seg og familien sin. Disse medlemmer mener det er viktig å gjøre universiteter og høyskoler til en mer attraktiv karrierevei gjennom en aktiv likestillingspolitikk og ved å redusere bruken av midlertidige ansettelser. Disse medlemmer vil jobbe for et akademia hvor midlertidigheten er nede på nivå med øvrig arbeidsliv, og hvor de faste jobbene er mest mulig likt fordelt mellom kjønnene. Da er det også viktig at statsrådene i Kunnskapsdepartementet har klare forventninger og gir tydelige styringssignaler om lav bruk av midlertidighet – særlig overfor de institusjonene som i dag ligger betydelig over andre når gjelder midlertidighet – og temaet må være oppe til stadig diskusjon i styringsdialogen mellom departementet og utdanningsinstitusjonene.

Disse medlemmer vil videre styrke forskning som en attraktiv karrierevei og hjelpe frem flere unge forskertalenter, og mener dette er en stor mangel ved forslaget til revidert langtidspan. Disse medlemmer mener det er særlig viktig at studenter tidlig i utdanningen får erfaring med å arbeide forskningsbasert, for eksempel ved å drive frem egne studentprosjekter under veiledning fra aktive forskere eller ved at studentarbeid kan utgjøre integrerte deler av større forskningsprosjekter. Om studenter tidlig blir introdusert for forskningsarbeid og tas med som ressurser og bidragsytere i fagmiljøene, kan det skape tidlig faglig engasjement og bidra til rekruttering av de flinke hodene til akademisk arbeid, men denne koblingen mellom forskning og utdanning er lavt prioritert i langtidspanen. Disse medlemmer viser til at denne koblingen mellom forskning og utdanning var sterkere vektlagt i forskningsmeldingen under regjeringen Stoltenberg II, jf. Meld. St. 18 (2012–2013) Lange linjer – kunnskap gir muligheter.

Disse medlemmer mener det er bekymringsfullt at bare halvparten av dagens unge forskere vil anbefale andre å velge en forskerkarriere, ifølge Akademiet for yngre forskere, som i sin høringsuttalelse blant annet skriver:

«Dersom norsk forskning skal hevde seg på den globale akademiske arenaen i tråd med regjeringens visjon, må vi snu trenden. Her er tydeligere karriereveier og reduksjon i bruken av midlertidighet viktige tiltak.»

Disse medlemmer er kritiske til at regjeringen ikke tar et større ansvar for å redusere bruken av midlertidige stillinger i akademia, og savner offensive tiltak på dette området i regjeringens forslag til langtidspan. Disse medlemmer mener instituttene og nasjonale utdanningsmyndigheter har et felles ansvar for å løse midlertidighetsproblematikken. Disse medlemmer forventer derfor at regjeringen snarest kommer på banen med en konkret plan for hva begge parter kan bidra med, og ikke bare lener seg tilbake og peker på hva sektoren selv kan gjøre.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti mener at kombinasjonen av usikre tilsetningsvilkår og prestasjonsbaserte tellekanter på individnivå er uheldig og truer den akademiske friheten.

2.5 Høyere utdanning

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, viser til at kvalitet i utdanning nå er en egen opptrappingsplan i langtidspanen. Flertallet stiller seg derfor uforstående til kritikken fra komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti når de savner tiltak for utdanning i langtidspanen. Flertallet viser spesielt til styrking av Dikus kvalitetsprogrammer. Et av de viktigste tiltakene i Meld. St. 16 (2016–2017) Kultur for kvalitet i høyere utdanning, er opprettelsen av Dikus kvalitetsprogrammer (tidligere kalt Nasjonal arena for kvalitet i høyere utdanning), der ulike kvalitetsvirkemidler blir samlet, deriblant ordningen med Sentre for fremragende utdanning (SFU). I 2019-budsjettet styrkes SFU-ordningen med 25 mill. kroner. SFU-ordningen innebærer en konsentrert, fokusert og langsiktig innsats for å stimulere til utvikling av undervisning og læringsmåter i høyere utdanning på bachelor- og mastergradsnivå.

Komiteen understreker at en viktig målsetting med SFU-ordningen er nettopp å stimulere til fremragende FoU-basert utdanning. Det overordnede målet med ordningen er å bidra til utvikling av fremragende kvalitet i høyere utdanning og synliggjøring av at undervisning og forskning er likestilte oppgaver for universiteter og høyskoler.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti kritiserte den første langtidspanen for å vie høyere utdanning for lite oppmerksomhet. Utdanning og formidling er en del av samfunnsoppdraget til insti-

tusjonene. Det bør være en tett kobling mellom forskning og høyere utdanning. At studentene får en forskningsbasert utdanning, er noe av det viktigste for å sikre at de tar med seg kunnskap over til samfunns- og næringslivet. Disse medlemmer vil at utdanning skal ha en likeverdig plass med forskning i langtidsplanen, og savner tiltak i langtidsplanen som følger opp de nasjonale forventningene til at forskning og utdanning sammen skaper gode og oppdaterte utdanninger for fremtidens arbeidstakere.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at Forskerforbundet i sitt høringsinnspill skriver at de hadde forventet en sterkere satsing på høyere utdanning i revidert langtidsplan, gitt ambisjonsnivået i kvalitetsmeldingen, og at langtidsplanen «inneholder ingen egentlig grep for en langsiktig forbedring av utdanningskvaliteten». De er også kritiske til at midler i økende grad konkurransebaseres, og mener i stedet at man burde styrke institusjonenes forutsetninger for å jobbe systematisk og bredt med kvalitet. Også NOKUTs direktør Terje Mørland skriver på sin blogg at det var en «[s]vak satsing på kvalitet i høyere utdanning i langtidsplanen», og at «[d]essverre er ambisjonsnivået langt lavere enn det jeg hadde regnet med». Disse medlemmer er enige i dette.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti mener generelt at langtidsplanen kan bli et bedre verktøy for mer overordnet styring, sammen med mer tillit til institusjonene. Sektoren bør kunne ta flere avgjørelser selv, innenfor gitte, nasjonale rammer.

Disse medlemmer vil at langtidsplanen også skal inneholde en langsiktig opptrappingsplan for det antallet nye studieplasser det er behov for, og en langsiktig plan for antall planlagte nye ph.d.-studier, inkludert finansiering. Dette vil gi mer forutsigbarhet enn at Stortinget som i dag for eksempel fordeler rekrutteringsstillinger til institusjonene som ledd i de årlige budsjettforhandlingene.

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen i forbindelse med rulleingen av neste langtidsplan innlemme opptrappingsplaner for studieplasser og rekrutteringsstillinger.»

Praksis i utdanningene

Komiteen vil understreke betydningen av et tettere samarbeid mellom utdanningsinstitusjonene og arbeidslivet – både offentlige virksomheter og det private næringslivet. Dette gjelder både i utviklingen av utdanningstilbud som svarer på arbeidslivets behov for

kompetanse, og underveis i studiene for å sikre kvalitet og relevans.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, vil understreke viktigheten av et tettere samarbeid mellom academia og det praktiske, verdiskapende arbeidslivet. Flertallet merker seg at mange studieprogrammer ikke tilbyr relevant arbeidserfaring i løpet av studietiden, og Nasjonalt organ for kvalitet i utdanninga (NOKUT) rapporterer at en god del studenter som har praksisperiode, ikke er fornøyd med kvaliteten på den. Flertallet vil vise til at regjeringen tar dette problemet på alvor, og at det derfor skal legges frem en stortingsmelding om tettere samarbeid mellom høyere utdanningsinstitusjoner og virksomhetene i arbeidslivet, med vekt på praksis. Flertallet påpeker at en av hensiktene med at samfunnet investerer betydelige midler i høyere utdanning, er at kandidatene skal ta sin kompetanse i bruk i arbeidslivet, til beste for hele samfunnet.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at flere studentorganisasjoner etterlyser mer og bedre praksis underveis i studieløpet og savner konkrete tiltak og prioriteringer for å svare på dette behovet i langtidsplanen. Disse medlemmer vil påpeke at praksis i bedrifter og virksomheter vil gi studentene et læringsutbytte som utdanningsinstitusjonene ikke har mulighet til å gi dem. Likeledes vil academia få bedre innsikt i hva arbeidslivet etterspør av kompetanse, og i utviklingen innenfor yrker og næringer, noe som er viktig informasjon for utviklingen av relevante utdanningstilbud ved institusjonene.

Disse medlemmer viser i den forbindelse til vellykkede pilotordninger med praksis som valgmenne innenfor ingeniøruddanningene ved Universitetet i Sørøst-Norge som eksempel på gevinstene ved mer og bedre integrert praksisopphold.

Disse medlemmer viser til at det er tatt flere grep for å knytte utdanningsinstitusjonene og kommunesektoren sterkere sammen for å øke relevans og kvalitet i utdanningene, blant annet innen lærerutdanningene. Disse medlemmer savner en nærmere omtale og ambisjoner for hvordan dette arbeidet kan videreutvikles og formaliseres.

Strukturreformen

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, viser til at da regjeringen Solberg tiltrådte, hadde det vært godt kjent i årevis at ressursene spres for tynt utover innen høyere utdanning og

forskning. Det var for mange små fagmiljøer som tilbød de samme utdanningene.

Flertallet viser til at regjeringen i 2014 derfor kom med en utfordring til alle landets høyskoler og universiteter: Bruk kvalitet som rettesnor og finn ut hva som skal være deres faglige og strategiske profil i fremtiden, i en universitets- og høyskolesektor med færre institusjoner. Flertallet viser til at Norge nå har gått fra å ha 33 statlige universiteter og høyskoler til å ha 21. Dette er den største endringen siden 1994. Flertallet vil understreke at alle sammenslåingene er vedtatt av styrene ved de angjeldende institusjonene, ingen er tvunget.

Flertallet viser til at en av hovedintensjonene med strukturreformen nettopp er å sørge for tilgang til høyere utdanning over hele landet gjennom sterkere fagmiljøer. Med større institusjoner kan det skapes en bedre arbeidsdeling mellom de forskjellige institusjonene, og ressursene kan brukes mer effektivt. Flertallet mener det er bra for institusjonene, også de som ikke ligger i nærheten av store byer. Flertallet er helt tydelige på at tilgang til høyere utdanning gjennom hele landet og gode muligheter for desentraliserte tilbud er et gode både for den enkelte og for samfunnet.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at etableringen av distriktshøgskolene har vist seg å være et av de viktigste virkemidlene for å sikre distriktene høy kompetanse. Disse medlemmer viser til at høgskolenes samfunnsoppdrag først og fremst har vært å utdanne kandidater til de brede profesjonsfagene. I alle deler av landet er det et kontinuerlig behov for lærere, sykepleiere, barnehagelærere, ingeniører og andre profesjoner med høy kompetanse. Denne utdanningen skal også være forskningsbasert.

Disse medlemmer mener det å opprettholde desentraliserte og mindre studiesteder er avgjørende for å ivareta behovet for kompetanse i alle deler av landet i både offentlig og privat sektor.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti mener at dette i første rekke krever universiteter og høyskoler med høy kvalitet, men det er grunn til å se nærmere på hvilke krav til forskerkompetanse som stilles ved akkreditering av studietilbud og aktivitet ved de enkelte studiestedene, og behovene for mer differensierte krav. Disse medlemmer mener det er riktig med ambisjoner om toppforskning i verdensklasse. Men det er viktig at en slik satsing ikke går ut over praksisnær forskning som bl.a. foregår ved landets høyskoler, og ikke påvirker strukturen i universitets- og høyskolesektoren. Disse medlemmer er bekymret for at priori-

teringen for å få fram verdensledende miljøer overskygger totaliteten i samfunnsoppdraget og virker diskvalifiserende for gode fagmiljøer og utdanninger. Disse medlemmer mener dette vil kunne svekke det regionale oppdraget disse institusjonene har med å utdanne arbeidskraft til det brede arbeidslivet.

Disse medlemmer mener konsekvensene av strukturreformen, samt virkningene av finansieringssystemet, i realiteten legger opp til en avvikling av høgskoleoppdraget ved at de fleste høgskolene nå er fusjonert med et universitet. Dette skjer uten en forutgående avklaring av hvordan de ulike oppdragene i sektoren er tenkt ivaretatt i en ny struktur- og finansieringsmodell.

Finansieringssystemet

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti mener at regjeringens vektlegging av økt konkurranse om ressursene og mer resultatbasert finansiering vil svekke samarbeidet mellom studenter, forskere, fagmiljøer og institusjoner. Disse medlemmer mener kvalitetsbegrepet i høyere utdanning og forskning må defineres større enn i et kost-nytte-perspektiv og ikke reduseres til det som enkelt kan måles, med stadig nye parametere og tellerkanter. Dagens resultatbaserte finansieringssystem hindrer universitetene og høyskolene i å legge langsiktige planer for sin aktivitet, og en svak basisfinansiering bidrar til økt midlertidighet og svekker de ansattes arbeidsvilkår. Disse medlemmer vil dessuten vise til høringsinnspillet fra Forskerforbundet, der det står:

«Det er godt dokumentert at den lave basisbevilgningen til norske forskningsinstitutter begrenser instituttene samfunnsseffekt (jf. OECD og Forskningsrådets synteserapport). Det samme gjelder sektorens betydning for norsk innovasjonsevne. Lave basisbevilgninger, ikke minst sammenlignet med forskningsinstitutter internasjonalt, svekker sektorens konkurransekraft og mulighet for å tilby næringsliv og offentlig sektor nødvendig kompetanse og forskningstjenester.»

Disse medlemmer viser til langtidsplanens mål om høyere studiekvalitet. Disse medlemmer vil understreke at finansieringssystemet for universitetene og høyskolene har avgjørende innvirkning på institusjonenes mulighet til å løfte studiekvaliteten. Disse medlemmer viser til at disse partiene en rekke ganger har advart mot innretningen av finansieringssystemet. Særlig er Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti kritiske til at systemet sementerer de historiske skjevhetene mellom institusjonene ved at resultatkomponenten vektles sterkere, og at antall fullførte grader skal gi bedre uttelling enn antall studiepoeng. Det fører til at institusjoner som tilbyr årsstudier, etter- og videreutdanning, blir nødt til å satse mer på gradsgivende studier på bekostning av andre viktige studier. Disse partiene mener dette vil kunne medføre et ytterligere press på viktige

profesjonsutdanninger og mindre studiesteder og gjøre det vanskelig for institusjonene å løse sitt samfunnsoppdrag.

Plan for universitets- og høyskolebygg

Komiteen merker seg at regjeringens politikk for utvikling, forvaltning og prioritering av universitets- og høyskolebygg inngår i den reviderte langtidsplanen. Komiteen mener at bygg, utstyr og annen infrastruktur er grunnleggende innsatsfaktorer for at vi skal nå de overordnede målene for forsknings- og utdanningspolitikken.

Komiteen merker seg at sektoren selv mener at det vil gi enda bedre forutsigbarhet hvis det foreligger en prioritering av byggeprosjektene.

Komiteen understreker at forutsigbarhet for universitets- og høyskolesektoren også må gjelde investeringer, og en synliggjøring av sektorens planlagte byggeprosjekter er bra i så måte.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, viser til at regjeringen i den reviderte langtidsplanen for forskning og høyere utdanning for første gang presenterer en helhetlig politikk for utvikling, forvaltning og prioritering av universitets- og høyskolebygg. Planen gir retning for campusutviklingen ved universiteter og høyskoler. Flertallet deler regjeringens oppfatning om at bygg ikke er et mål i seg selv, men ett av flere virkemidler for å heve kvaliteten i utdanning og forskning.

Flertallet deler regjeringens forventning om at universitetene og høyskolene bidrar til det grønne skiftet ved å ta i bruk bærekraftige klima- og miljøløsninger ved utvikling og bruk av lærestedene. Universitetene må også prioritere sikring og bevaring av sine kulturhistoriske samlinger.

Flertallet viser til at det i statsbudsjettet for 2019 ble bevilget 161 mill. kroner til finansiering av oppgradering og tilpasninger av bygg for å stimulere universitetene og høyskolene til å bedre læringsarealene.

Flertallet understreker at alle behov ikke kan dekkes gjennom ombygging og tilpasninger av det eksisterende, og viser til at denne regjeringen gjennomfører noen av de største byggeprosjektene i sektoren nosenne, som for eksempel Campus Ås og Livsviten-skapsbygget ved UiO.

Flertallet understreker at bygg og campusutvikling er langsiktig og strategisk arbeid. Flertallet viser videre til oversikten over store byggeprosjekter i ulike faser av planlegging og merker seg at sektoren selv mener at det vil gi enda bedre forutsigbarhet hvis det foreligger en prioritering av byggeprosjektene. Flertallet ser at en prioritering av rekkefølgen på prosjektene kan være krevende, ettersom vi ikke i dag kjenner de viktig-

ste behovene og utfordringene som kan dukke opp i framtiden.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti mener at god infrastruktur og tilrettelagte bygg er sentrale betingelser for å sikre en solid og omstillingsdyktig universitets- og høyskolesektor og å tiltrekke oss dyktige studenter og forskere i årene framover. Disse medlemmer viser til at regjeringen Stoltenberg IIs opprinnelige intensjon var at langtidsplanen skulle inneholde en forpliktende og forutsigbar plan for bygg og infrastruktur. Det er et betydelig behov for nybygg og oppgradering i universitets- og høyskolesektoren. Disse medlemmer viser også til anmodningsvedtak 375 som Stortinget fattet i forbindelse med behandlingen av første langtidsplan 27. januar 2015:

«Stortinget ber regjeringen i forbindelse med rulle- ringen av langtidsplanen i 2018 utarbeide en investeringsplan, koordning for investeringer, og større bygge- og vedlikeholdsprosjekter av bygg i universitets- og høyskolesektoren.»

Disse medlemmer konstaterer at regjeringen i revidert langtidsplan ikke leverte en investeringsplan som bestilt, men kun en beskrivelse av allerede planlagte og igangsatte prosjekter. Universitets- og høyskolesektoren, inkludert private høyskoler, trenger mer forutsigbarhet og åpenhet om politiske beslutninger og prioriteringer.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen som del av langtidsplanen utarbeide en investeringsplan, koordning for investeringer, og større bygge- og vedlikeholdsprosjekter av bygg i universitets- og høyskolesektoren, som presisert i anmodningsvedtak 375, 27. januar 2015.»

2.6 Høyere yrkesfaglig utdanning

Komiteen vil vise til at fagskolene kan tilby skreddersydd etter- og videreutdanningstilbud til fagfolk som trenger det, og komiteen mener derfor at i tillegg til universitetene og høyskolene har også fagskolene en nøkkelrolle i å ruste arbeidstakerne for et arbeidsliv i kontinuerlig omstilling.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti vil vise til Innst. 254 S (2016–2017) og Innst. 289 L (2017–2018) og at Stortinget har vedtatt at fagskoleutdanningen ligger på nivå over videregående opplæring og at betegnelsen skal være «høyere yrkesfaglig utdanning». I Innst. 289 L (2017–2018) understreker komiteen at fagskolene må synliggjøre seg selv, og bli synliggjort, som et godt integrert del av et helhetlig

utdanningssystem og som et fullverdig og likeverdig alternativ til universitet- og høyskoleutdanning, og at en god høyere yrkesfaglig utdanning er helt sentralt for å sikre arbeidskraften vi trenger for å klare omstillingen som norsk økonomi og arbeidsliv står i.

Disse medlemmer stiller seg derfor svært undrende til at fagskolene ikke er omtalt i forslaget til revidert langtidsplan og heller ikke er nevnt som en del av virkemiddelapparatet for å nå de prioriterte målene. Fagskolene tilbyr høyere yrkesfaglig utdanning og gir tilbud om korte yrkesrettede utdanninger i nært samarbeid med arbeidslivet. Disse medlemmer mener det er viktig at fagskolenes rolle synliggjøres og deres kompetanse brukes for å nå målene i langtidsplanen. Deres bidrag er etter disse medlemmers syn svært relevant blant annet for å øke forsknings- og utviklingsarbeidet for omstilling og fornyelse i næringslivet og i offentlig sektor, stimulere til økt samarbeid mellom offentlig sektor, næringslivet og forskningsinstituttene og legge til rette for høyere relevans i utdanningene og forskningen. Dette er tre sentrale målsettinger i regjeringens forslag til revidert langtidsplan.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser i denne sammenheng også til at Arbeiderpartiet i forbindelse med behandlingen av fagskoleloven fremmet forslag om å be regjeringen utrede hva som skal til for en eventuell ny innplassering av fagskoleutdanning i nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti mener at en konsekvens av at fagskoleutdanning nå er blitt høyere yrkesfaglig utdanning, gis studiepoeng og utvides til treårig utdanning, må være at det åpnes for plassering på et høyere nivå i dagens kvalifikasjonsrammeverk, og at det vurderes en akkrediterings- og opprykksordning for fylkeskommunale fagskoler til statlige faghøyskoler etter fastsatte kriterier, tilsvarende dagens opprykksordning fra høyskole til universitet.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen foreta en kartlegging av fagskolenes kunnskapsgrunnlag og utrede en plassering av høyere yrkesfaglig utdanning på nivå 6 i kvalifikasjonsrammeverket.»

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utrede en akkrediterings- og opprykksordning til faghøyskoler og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.»

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti vil vise til at samarbeid med arbeids- og næringsliv i utdanningene også kan styrkes gjennom praksisopphold og samarbeid om prosjektoppgaver på fagskolene, og at dette også bør synliggjøres i langtidsplanen. Dette bør også gjelde fagskolenes deltakelse og rolle i relevante næringsklynger. Disse medlemmer vil videre vise til at regjeringen vil utarbeide en kompetansereform – Lære hele livet. Disse medlemmer mener det er uheldig at fagskolene ikke er nevnt som en sentral aktør i regjeringens omtale i langtidsplanen, og legger dessuten til grunn at regjeringen i det videre arbeidet både synliggjør og nyttegjør seg fagskolenes kompetanse og utdanningstilbud. Disse medlemmer vil vise til Innst. 289 L (2017–2018), der komiteen understreker at fagskolene spiller en viktig rolle for å tilby samfunnet korte og yrkesfaglige utdanninger som er et godt bidrag til at befolkningen skal lære hele livet.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringens komme tilbake med en opptrappingsplan for antall studieplasser ved fagskolene, som tar høyde for å dekke næringslivets økende behov for fagarbeidere.»

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, viser til at Langtidsplan for forskning og høyere utdanning ikke omfatter fagskolesektoren, da fagskolene ikke er underlagt lov om universiteter og høyskoler. Flertallet viser videre til Fagskolemeldingen som ble behandlet av Stortinget i 2017, egne kvalitetssatsinger for fagskolene og revideringen av fagskoleloven med mål om å gjennomføre et kvalitetsløft i fagskolene og likestille fagskolestudenter med andre studenter.

2.7 Kompetansereformen

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, viser til at det er igangsatt arbeid med en kompetansereform i arbeidslivet for at ingen skal gå ut på dato, og at flere skal kunne stå i jobb lenger. Dette er et svært viktig arbeid, der målet er at alle skal være kvalifisert for et arbeidsliv i endring som følge av digitalisering og ny teknologi. Arbeidet vil også involvere universiteter og høyskoler, som tilbydere av videreutdanning, og disse vil bli en sentral del av kompetansereformen. Flertallet mener at det er naturlig og fornøftig at dette temaet behandles grundig i en egen stortingsmelding, slik regjeringen legger opp til.

Langtidsplanen for forskning og høyere utdanning har tiårige mål og prioriteringer og mer konkrete mål for den kommende fireårsperioden. Flertallet viser til at planen revideres hvert fjerde år for å ta hensyn til politiske og samfunnsmessige endringer. Planen skal ikke være en uttømmende liste over prosjekter som universitets- og høyskolesektoren vil forholde seg til, men skal sette kursen for politikktutvikling og investering på områder der Norge har særlige muligheter til å lykkes. Flertallet støtter de langsiktige tematiske prioriteringene som er gjort i langtidsplanen, og mener at et utvidet antall vil kunne svekke styrken i prioriteringene. Flertallet viser til at regjeringens kvalitetsmelding ble lagt fram etter forrige langtidsplan, og at dette følges opp med en egen opptrappingsplan for kvalitet i høyere utdanning i denne langtidsplanen, samt at det er påbegynt to stortingsmeldinger om studentmobilitet og arbeidslivsrelevans som også skal styrke kvalitetsarbeidet.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at kunnskapsproduksjonen går svært raskt, og at det er krevende, men helt nødvendig, å følge med på den. Disse medlemmer mener langtidsplanen ikke i det hele tatt leverer på koblingen mot kompetansereformen som regjeringen sommeren 2017 til slutt sa at de ville gjennomføre, og disse medlemmer mener at perspektivene om livslang læring og kompetansepåfyll også burde vært sentrale i langtidsplanen. Disse medlemmer viser til at etter universitets- og høyskoleloven plikter universiteter og høyskoler å tilby etter- og videreutdanning innenfor institusjonenes virkeområde, og viser til at Akademikerne i sitt høringsinnspill mener langtidsplanen for forskning og høyere utdanning burde dekke dette feltet på en grundigere måte.

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen, i sitt arbeid med en kompetansereform for arbeidslivet, om å forankre kompetansereformen i prioriteringene i Langtidsplan for forskning og høyere utdanning for å sikre helhet og sammenheng i utdannings- og kompetansepolitikken.»

2.8 Instituttsektoren

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, er opptatt av at god utnyttelse av instituttsektoren sikres ved å ta i bruk hele bredden av forsknings- og kunnskapsmiljøene. Flertallet viser til at regjeringen i statsbudsjettet for 2019 økte basisbevilgningen til de teknisk-industrielle forskningsinstituttene med 40 mill. kroner.

Flertallet viser til at regjeringen har varslet en gjennomgang av instituttsektorens betydning i forsknings- og innovasjonssystemet.

Flertallet viser videre til at regjeringen i Granavolden-plattformen har varslet en langsiktig og forpliktende satsing på forskning for å utvikle et bærekraftig velferdssamfunn og et konkurransedyktig næringsliv. Regjeringen vil satse på hele spekteret av forskningsinstitusjoner, herunder sikre god utnyttelse av instituttsektoren ved å ta i bruk hele bredden av forsknings- og kunnskapsmiljøene og legge til rette for økt samspill og samarbeid mellom offentlige og private forskningsaktører.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti vil understreke at forskningsinstituttene står sentralt når det gjelder muligheten til å nå målene og prioriteringene i langtidsplanen. Disse medlemmer viser til at gjennomsnittlig basisbevilgning til forskningsinstitutter i Europa er på mellom 25 pst. og 50 pst. Til sammenligning er basisbevilgningene fra Forskningsrådet til de norske forskningsinstituttene i gjennomsnitt 10 pst. Disse medlemmer har merket seg signalene fra sektoren om at finansieringsnivået sterkt begrenser instituttene mulighet til å arbeide framtidsrettet med forskning og innovasjon. Forskningsinstituttene er en verdifull samarbeidspartner for næringslivet og offentlig virksomhet. Disse medlemmer merker seg høringsinnspillene om at det lave finansieringsnivået reduserer instituttene, og dermed også næringslivets og offentlige virksomheters, mulighet til å hente ut forskningsmidler gjennom Horisont 2020. Disse medlemmer mener derfor det er behov for en helhetlig og mer framtidsrettet instituttpolitikk.

På denne bakgrunn fremmer komiteens medlemmer fra Senterpartiet følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge til rette for økt aktivitet i instituttsektoren som viktig arena for å koble forskning med private og offentlige virksomheter.»

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti har merket seg Forskningsinstituttene fellesarena (FFA) sitt innspill om at det må utarbeides en opptrappingsplan der basisbevilgningene fra ulike departementer til forskningsinstituttene trappes opp til 25 pst. over fem år, og at dette integreres som et konkret og forpliktende satsingsområde i langtidsplanen. Dette medlem mener prinsipielt at tellekantsystemet for forskning i sin nåværende form bør avvikles. Videre mener dette medlem at et finansieringssystem for universitets- og høyskolesektoren må ta høyde for ulikheter i institusjonelle forutsetninger, fagsammen-

setninger og oppgaver. Dette medlem er dessuten bekymret for at de store nasjonale utdanningene, som lærer- og sykepleierutdanningene, vil rammes av økende konkurranse om ressursene. God tilgjengelighet over hele landet og et godt og likeverdig utdanningstilbud må sikres uavhengig av hvor i landet utdanningen gis. Dette medlem vil vise til at Sosialistisk Venstreparti i sitt alternative budsjett blant annet foreslo å bevilge 200 mill. kroner ut over regjeringens forslag til økt basisfinansiering og til å heve barnehagelærerutdanningen opp en finansieringskategori.

2.9 Nærmere om ulike forskningsområder og forskingssamarbeid

Humaniora

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, viser til Meld. St. 25 (2016–2017), Humaniora i Norge, som slo fast at humaniora er en underutnyttet ressurs i møtet med de store samfunnsutfordringene. De humanistiske fagene er ikke hjelpedisipliner til fag som naturvitenskap eller økonomi, men må bidra på egne premisser. Flertallet understreker at humaniora står sentralt i å forstå motivene for menneskelig handling, hvordan samfunnet er blitt som det er, hvordan det utvikler seg, og hvordan teknologi kan endre livene våre. Dette er et grunnleggende perspektiv både i humaniorameldingen og i langtidsplanen.

Flertallet viser til at langtidsplanen inneholder en ny langsiktig prioritering: samfunnssikkerhet og samhörighet i en globalisert verden. Flertallet viser til at vi lever i en tid der etablerte politiske, akademiske og kulturelle institusjoner utfordres. Skillelinjer forsterkes, og politisk og religiøs ekstremisme utfordrer samfunnsstrukturen på nye måter. For å bevare den høye graden av tillit i det norske samfunnet trenger vi kunnskap som hjelper oss å forstå samfunnsendringene, kulturell usikkerhet og hvordan tillit og legitimitet skapes og vedlikeholdes. Flertallet viser til at humaniora kan hjelpe oss å forstå andre kulturer, hva som skjer når kulturer møtes, og endringer i vår egen kultur, og mener at den nye prioriteringen dermed styrker humanioraperspektivet i planen.

Flertallet vil understreke at humaniora har en viktig rolle å spille i dagens samfunn, der vi ser tendenser til kulturkonflikter og økende terror. Fag som historie, filosofi og ulike kulturstudier gjør oss bedre i stand til å forstå både vår fortid og vår samtid og er viktige for at vi skal kunne utforme en bærekraftig politikk for vår fremtid. Særlig i sammenheng med fri og kritisk tenkning har humaniora en viktig rolle å spille. Humaniora lærer oss å tenke, å forstå tekster og bilder og å være kritiske. Flertallet er tilfreds med at regjeringen, gjennom blant annet humaniorameldingen og langtidspla-

nen, er opptatt av humaniorafagenes rolle. Flertallet viser til at humanistiske og samfunnsvitenskapelige perspektiver er gjennomgående integrert i planen.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til Meld. St. 25 (2016–2017), Humaniora i Norge, og behovet for å trekke veksler på humaniora- og samfunnsvitenskapene for å løse samfunnets store oppgaver. Store endringer i for eksempel klima, migrasjon og digitalisering vil gjøre det enda viktigere med kunnskap om eksempelvis identitet, verdier, religion, kultur, etikk og språk. Disse medlemmer registrerer at humaniora omtales som en gjennomgående satsing i langtidsplanen, men etterlyser konkrete og forpliktende prioriteringer for at potensialet i de humanistiske og samfunnsvitenskapelige fagene kan utløses fullt ut. For til tross for at Stortinget juni 2017 sluttet seg til hovedlinjene i humaniorameldingen, har den konkrete oppfølgingen og pengene uteblitt.

Disse medlemmer mener at vi trenger humaniora- og samfunnsvitenskapenes kunnskap og problemforståelse når vi skal løse de store samfunnsutfordringene: Hvordan vil klimaendringene og tilpasningene til dem påvirke samfunnet? Hvordan reagerer vi på innfasingen av ny teknologi og digitaliseringen? Og når vi skal fornye offentlig sektor – hvordan gjør vi det uten god kunnskap om menneskene i systemet som skal endres? Disse medlemmer vil trekke frem at muliggjørende teknologier også handler om humaniorafagene, for eksempel det å fornye helsesektoren, som ikke bare handler om velferdsteknologi. Det handler om hvordan mennesker tar i bruk teknologien, og hvordan den oppleves av brukerne. Disse medlemmer mener dette er et stort forbedringspotensial i langtidsplanen.

Helse

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti mener det er behov for en kraftfull satsing på økt helse- og omsorgsforskning, med det overordnede målet å bedre pasientbehandling gjennom kliniske studier, tjenesteinnovasjon, kvalitet og prioriteringer. Norge bør sette seg høye mål, ikke bare for de etablerte disiplinene og profesjonene innen helsevesenet, men også om kunnskapsbasert innovasjon i utvikling av nye relevante tilbud og tjenester, slik som velferdsteknologi. Rus og psykisk helse er to områder som bør få økt prioritet.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti vil understreke at i tillegg til universitets- og høyskolesektoren bør alle helseforetak og alle ideelle sykehus med drifts-

avtale ha forskning som en betydelig og integrert del av sin virksomhet. Disse medlemmer mener det er behov for en betydelig økning av utdanningskapasiteten, med flere studieplasser og rekrutteringsstillinger samt muligheter for kompetanseheving og videreutdanning, for å møte behovene i helse- og omsorgstjenestene.

Disse medlemmer ser behovet for et tettere samarbeid mellom utdanningsinstitusjonene og kommuner og foretak for å sikre og bedre dimensjonere de ulike utdanningstilbudene og praksisplassene, samt videreutvikle og sikre god kvalitet i utdanningenes innhold.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet har merket seg at i forsknings- og innovasjonsstrategien HelseOmsorg21 framheves behovet for økt forskning innen primærhelse, og disse medlemmer mener det bør vurderes å etablere et tilsvarende organ mellom universitetene, høyskolene og kommunene som det vi har i dag mellom universitetene og de regionale helseforetakene for å samordne både utdannings- og forskningssaker, og med egne søkbare midler.

For å oppnå best mulig kvalitet mener disse medlemmer at det bør være åpen konkurranse og ikke slik som i dag, at kun ansatte i foretak kan søke på forskningsmidlene som kanaliseres gjennom de regionale helseforetakene. Publisering og internasjonalt samarbeid bør premieres.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen gjøre de nødvendige endringer slik at mer av helseforetakenes forskningsmidler blir gjenstand for åpen konkurranse.»

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Venstre og Kristelig Folkeparti, mener det i dag forskes for lite på behandling og oppfølging av barn i helsetjenestene. Helseforskning på voksne har ofte liten overføringsverdi til barn. Flere fagmiljøer melder om at det forskes lite på unge kronikere, og at det er nødvendig med mer kunnskap for å øke overlevelsen og for å bedre kvaliteten på behandlingen.

Flertallet mener vi har langt igjen til likestilling i Norge. Dette vises blant annet ved manglende forskning på kvinnesykdommer. Rapporten «Hva vet vi om kvinners helse?» fra Kilden kjønnsforskning viste at det forskes mindre på kvinnesykdommer, og at det forskes mest på menn, selv om sykdommer kan gi ulike utslag og kreve ulik behandling hos kvinner. Flertallet mener dette både er et likestillingsproblem og et samfunnsøkonomisk problem, da kvinnesykdommene som ikke prioriteres, slik som migrene og muskelsykdommer, koster samfunnet enorme summer, siden de

er blant de viktigste årsakene til kvinners sykefravær og uføretrygd.

Flertallet viser til at det foregår mye forskning i spesialisthelsetjenesten, samtidig som sykdomsbyrden og aldringen i befolkningen tilsier at trykket på kommunale helse- og omsorgstjenester i stor grad vil øke. Det er behov for å satse på forskning og utvikling innenfor det kommunale tjenestetilbudet, særlig oppfølging av brukere med komplekse sykdomsbilder og vellykket implementering av velferdsteknologiske løsninger.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, mener at biobanker, helseregistre og industri må knyttes tettere sammen, og at lovmessige hindre må løses opp for å sikre innovasjon, særlig der Norge har gode forutsetninger. Dette flertallet viser her til Oslo Cancer Cluster og ønsker flere slike klynger, blant annet innen hjernehelsete.

Dette flertallet viser til at Norge har en voksende nasjonal helsenæring som har et internasjonalt konkurransefortrinn, blant annet siden vi har gode helsedata og en sterk offentlig helsetjeneste. Dette flertallet mener vi må samarbeide for å modernisere vår felles helsetjeneste, uten at det går ut over personvernet. Det er en viktig offentlig oppgave å sørge for at helsedata kan brukes i forsknings- og utviklingsarbeid.

Dette flertallet viser til at HelseOmsorg21-strategien er en strategisk kunnskapsplattform for sektoren, og topplederforum er en ny, varig møtearena for helse- og omsorgsforskning og innovasjon. Dette flertallet mener at disse arenaene må videreutvikles blant annet i samarbeid med aktuelle aktører, og at det må sikres samordning og dialog mellom næringsliv, gründere, akademia, kommune- og spesialisthelsetjenesten og brukerne. Slik vil dette flertallet favne hele verdikjeden fra forebygging til tjenesteyting i sykehus og kommune.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at regjeringen ved behandlingen av statsbudsjettet for 2017 ble bedt av et flertall på Stortinget om å arbeide for at det skulle etableres en femåring masterutdanning for manuellterapeuter og kiropraktorer ved et norsk universitet, jf. Innst. 12 S (2016–2017). Disse medlemmer registrerer at man nå er kommet i gang med dette arbeidet for kiropraktorene, men at tilsvarende arbeid ikke er startet opp for manuellterapeutene. På bakgrunn av tidligere stortingsvedtak og at muskel- og skjelettlidelser har et svært betydelig omfang i samfunnet vårt, mener disse medlemmer at manuellterapeutene bør innlemmes i det arbeidet som nå gjøres for å etablere en femåring masterutdanning for kiropraktorene.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti mener at det er behov for en betydelig økning av utdanningskapasiteten i flere helsefag for å møte helse- og omsorgstjenestens behov. Innen medisin bør det være et mål å øke andelen leger utdannet i Norge fra dagens 60 pst. til nærmere 100 pst. av behovet. Disse medlemmer viser til at det også er behov for flere studieplasser i farmasi og psykologi, og merker seg også initiativet til kiropraktorutdanning ved UiB.

Nord–Sør forskningssamarbeid

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti vil vise til høringsuttalelsen til Studentenes og Akademikernes Internasjonale Hjelpfond, der det understrekes at utvikling av faglig sterke forskningsmiljøer og formidling av forskningsresultater er essensielt for å fremme demokrati og menneskerettigheter og slik bidra til bærekraftig utvikling. SAIH uttrykker bekymring for manglende incentiver for forskningssamarbeid mellom utdanningsinstitusjoner i Norge og fra lav- og mellominntektsland. Disse medlemmer deler denne bekymringen og mener regjeringen må tilrettelegge for økt forskningssamarbeid med utdanningsinstitusjoner fra lav- og mellominntektsland.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Senterpartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, understreker betydningen av utstrakt samarbeid mellom forskningsmiljøer i Norge og det globale sør. Forskningssamarbeid mellom Norge og det globale sør basert på gjensidighet vil i tillegg til å frembringe viktig kunnskap kunne bidra til å styrke studentmobiliteten begge veier. Flertallet mener det er viktig å legge til rette for kompetansebygging i studentenes hjemland, blant annet gjennom forskningssamarbeid med utviklingsland og det globale sør.

2.10 Oppfølging av langtidsplanen

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at det var regjeringen Stoltenberg II som i sin tid tok initiativet til den første langtidsplanen for forskning og høyere utdanning. Formålet var å skape mer forutsigbarhet, åpenhet og langsiktighet rundt de nasjonale kunnskapsinvesteringene. Langtidsplanen skulle legge tydelige politiske føringer for investeringer i kunnskapsbygg, forskningsinfrastruktur, stipendiater og studieplasser.

Disse medlemmer vil fremheve at det synes å være en utbredt vurdering i sektoren at den første langtidsplanen fungerte godt på de områdene hvor den er tydelig og konkret. Disse medlemmer merker seg at

under den muntlige høringen tok flere til orde for at den reviderte langtidsplanen er mer overordnet og generell. Noen etterlyste konkretiserende opptrappingsplaner på flere felt. Disse medlemmer vil på samme måte ha en mer tydelig, forpliktende plan som tar inn over seg hele samfunnsoppdraget til institusjonene.

3. Forslag fra mindretall

Forslag fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en behovsvurdering og forslag til økning av departementenes forskningsinnsats.

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen i større grad inkludere behovene til små og mellomstore bedrifter i prioriteringene innen forskning og høyere utdanning. Forskningsrådet, Innovasjon Norge og øvrige tildelingsorgan skal legge til rette for økt aktivitet i alle deler av næringslivet.

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen etablere et eget forskningsprogram for innovasjon og omstilling i offentlig sektor med spesielt fokus på hvordan man organiserer og finansierer gode kommunale tjenester.

Forslag 4

Stortinget ber regjeringen utrede aktuell risiko ved og konsekvenser av tilslutning til Plan S i dialog med partene og relevante organisasjoner.

Forslag 5

Stortinget ber regjeringen i forbindelse med rulleringen av neste langtidsplan innlemme opptrappingsplaner for studieplasser og rekrutteringsstillinger.

Forslag 6

Stortinget ber regjeringen som del av langtidsplanen utarbeide en investeringsplan, koordeining for investeringer, og større bygge- og vedlikeholdsprosjekter av bygg i universitets- og høyskolesektoren, som presisert i anmodningsvedtak 375, 27. januar 2015.

Forslag 7

Stortinget ber regjeringens komme tilbake med en opptrappingsplan for antall studieplasser ved fagskolene, som tar høyde for å dekke næringslivets økende behov for fagarbeidere.

Forslag 8

Stortinget ber regjeringen, i sitt arbeid med en kompetansereform for arbeidslivet, om å forankre kompetansereformen i prioriteringene i Langtidsplan for forskning og høyere utdanning for å sikre helhet og sammenheng i utdannings- og kompetansepolitikken.

Forslag fra Arbeiderpartiet:*Forslag 9*

Stortinget ber regjeringen gjøre de nødvendige endringer slik at mer av helseforetakenes forskningsmidler blir gjenstand for åpen konkurranse.

Forslag fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti:*Forslag 10*

Stortinget ber regjeringen foreta en kartlegging av fagskolenes kunnskapsgrunnlag og utrede en plassering av høyere yrkesfaglig utdanning på nivå 6 i kvalifikasjonsrammeverket.

Forslag fra Senterpartiet:*Forslag 11*

Stortinget ber regjeringen legge til rette for økt aktivitet i instituttsektoren som viktig arena for å koble forskning med private og offentlige virksomheter.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti:*Forslag 12*

Stortinget ber regjeringen utrede en akkrediterings- og opprykksordning til faghøyskoler og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

4. Komiteens tilråding

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til meldingen og råder Stortinget til å gjøre følgende

v e d t a k:

Meld. St. 4 (2018–2019) – Langtidsplan for forskning og høyere utdanning 2019–2028 – vedlegges protokollen.

Oslo, i utdannings- og forskningskomiteen, den 12. februar 2019

Roy Steffensen

leder

Marianne Synnes

ordfører

